

សិក្ខាសម្ពាសន៍

បាឡានុកថ

ឆ្នាំ ១៩ លំដាប់ ៤
(វិទ្យាសាលា ២៥៦៧)

សិក្ខាសម្ពាសន៍
សម្រាប់ប្រើប្រាស់

คาเม วา ยทิ วารญญ
นิหเน วา ยทิ วา ถเล
ยตุถ อรหันโต วิหรนฺติ
ตํ ภูมिरามเนยฺยกนฺติ.

ไม่ว่าเป็นบ้านป่า
ที่ลุ่มหรือที่ดอนก็ตาม
ผู้ไกลกิเลสอยู่ที่ใด
ที่นั่นไซ้เป็นถิ่นสถานอันรมณีย์.

พ.ศ. ๒๕๑๗/๒๘

๖

ธรรมเนียมสำหรับคนเกสียดวัด

พุทธทาสภิกขุ

๑๔

อุดมการณ์ - ปณิธานของแม่ทัพธรรม

ปัญญานันทภิกขุ

๒๒

สร้างวัดให้เป็นสถานที่ ส่นม่นว่าเป็นอุทยานของใจ

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

(ป. อ. ปยุตฺโต)

๓๒

พระพุทธรูปในท่อนหิน

พระไพศาล วิสาโล

ISSN ๐๑๒๕-๔๐๖๕

ผู้พิมพ์

ชาวพุทธมูลนิธิ

เจ้าของ

พุทธนิคม เชียงใหม่

ที่ปรึกษา

พระครูสมุห์บุญเลิศ ชยวิโส

พระจรินทร์ อากสุสโร

พระมหานรินทร์ นรินโท

บรรณาธิการ

เพ็ญฉาย สิโรต

ผู้จัดการ

สุวรรณา พันธุ์ไพศาล

ศิลปกรรม

อุบัตินิตย์

อริสรา เค.

๓๖
๕ ปีที่วัดพุทธปัญญา
ดร. พระมหาจรรยา สุทธิญาณ

๔๔
ระเบียบคทาภรณ์ในพระพุทธประวัติ
เขมานันทะ

๕๕
นัยะของการใส่บาตร
ผศ.บุญวัฒนา บุญธรรม

๖๐
เสี้ยวขว
หนานเอ

กองบรรณาธิการ
พระอธิป อธิปญโญ
พระราชันย์ อุฎฐานโรโต
พระสิทธิพร นรุตตโม
โชษิตา ธรรมรักษานุกุล
อรทัย งามละออ
ชวิศา บำรุงพรไพศาล
เฉลิมขวัญกมล เป็งจันทร์
ปิยะ แสนคติ

สำนักงานสวนพุทธธรรม
วัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม
ถ.สุเทพ อ.เมือง เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐
buddhanikomcm@gmail.com
www.watumong.info
Facebook : ชาวพุทธวัดอุโมงค์

พิมพ์ที่
ทรีโอ แอดเวอร์ไทซิ่ง
แอนด์ มีเดีย จำกัด
โทร. ๐๕๓-๒๗๒-๐๗๘

ชาวพุทธสมัยใหม่

ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในช่วงพริบตาพร้อม ๆ ไปกับรูปแบบวิถีชีวิต (Life style) ของผู้คนที่ล้วนเปลี่ยนไปจากเดิม ชีวิตประจำวันที่ถูกขับเคลื่อนไปด้วยเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร โซเชียลมีเดีย ที่เรียวร้อยและเชื่อมโยงผู้คนเข้าหากันมากกว่าที่เคยเป็นมา ความเจริญซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองหลวง กระจายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว ในทั่วทุกอาณาบริเวณพื้นที่ทั่วประเทศ

พระพุทธศาสนาซึ่งแต่ก่อนเคยมีอิทธิพลอย่างสูงต่อวิถีชีวิตของผู้คนก็ค่อย ๆ ลดบทบาทลง “วัด” ซึ่งเป็นสถาบันเก่าแก่ตั้งแต่เมื่อครั้งพุทธกาล และเป็นศูนย์กลางของชุมชนค่อย ๆ หมดความสำคัญลงไปเป็นลำดับในวิถีของผู้คนเมือง วัดได้กลายสภาพเป็นพื้นที่เงียบเหงา บ้างก็เป็นที่จอดรถ บ้างก็เป็นตลาดนัด โดยที่บางวัดแม้จะมีคนพลุกพล่านก็ได้กลายเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม กราบไหว้อ่อนนวยนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งนับว่าห่างไกลจากปณิธานของการสร้างชุมชนสังฆะของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า “วัด” ซึ่งมีพุทธประสงค์ให้เป็นสถานที่อบรมพัฒนาปัญญาของเพื่อนมนุษย์ ให้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในชีวิต สามารถนำพาตัวเองให้พ้นทุกข์ และพบกับความสงบสันติสุขที่แท้จริง

หากแม้พระพุทธศาสนาจะมีอายุกาลล่วงเลยมาเกินกว่า ๒,๖๐๐ ปีแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ยังคงไม่สายเกินไปที่พวกเราผู้รักรวัด จะช่วยกันฟื้นฟูวัดให้กลับมามีชีวิตชีวา ปรับตัวเองให้มีคุณค่าทางจิตวิญญาณต่อผู้คนและชุมชนในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเอื้ออำนวยประโยชน์ให้วิกฤตการณ์ ปัญหาความเลวร้ายทางสังคมได้คลี่คลาย เบาบางลง และเพียงหวังให้กลายเป็นสังคมอุดมปัญญาในภายหน้าสืบไป.

ธรรมเนียมสำหรับคนเกลียดวัด

พุทธทาสภิกขุ*

การบรรยายประจำวันเสาร์ แห่งภาคอาสาฬหบูชาอันว่าด้วยใคร
เป็นใคร เป็นครั้งที่ ๔ ในวันนี้ อาตมาก็ยังคงกล่าวเรื่องใครเป็นใครต่อไป
ตามเดิม และจะกล่าวโดยห้วนข้อย่อยเฉพาะในวันนี้ว่า “คนเกลียดวัดกับ
คนรักวัด”

ส่วนในวันนี้จะพูดถึงคนพวกหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า คนเกลียดวัด ซึ่งอยู่
ตรงกันข้ามจากคนอีกพวกหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า คนรักวัด เรื่องคนเกลียดวัด
จะพูดถึงพระธรรมสักชุดหนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่คนที่เขาเกลียดวัด เพื่อว่าเขา
จะกลับตัวได้ ดังนั้นจึงขอให้ถือว่าการพูดในวันนี้เป็นการพูดกับคนที่เกลียด
วัดโดยตรง

คนเกลียดวัดนั้น มีตั้งแต่คนวัยรุ่น ไม่ค่อยจะมีสตางค์ใช้มักרבกวน
พ่อแม่ รวากับจะจับพ่อแม่ใส่รักทั้งเป็น สูงขึ้นไปถึงคนที่ทำมาหากิน
สูงขึ้นไปถึงนายทุนทั้งหลาย มีเงินเป็นร้อยล้าน พันล้าน หมื่นล้าน ก็ยังมี
อาการเกลียดวัดอยู่ในคนพวกนี้

ขอให้คิดดูเถิดว่า ในโลกนี้จะมีคนเกลียดวัดอยู่สักกี่คน ไม่เฉพาะ
ในประเทศไทยเล็ก ๆ ของเรา แต่หมายถึงคนทั้งโลกที่เกลียดวัด เกลียด
ศาสนา เกลียดพระธรรม เกลียดพระเจ้า มีกันอยู่สักเท่าไร จะพูดถึงคน
พวกนี้ แต่แม้คนที่กำลังพูดอยู่ว่า “ฉันรักวัด ฉันรักวัด” จะรักจริงหรือเปล่า?
หรือรักตามแบบขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งก็มีการรักแต่ปาก ส่วนจิตใจ
อาจจะไม่รักก็ได้ นี่เรียกว่ายังอยู่ระหว่างกลาง

* ธรรมบรรยาย ภาคอาสาฬหบูชา วันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ณ ลานหินโค้ง สวนโมกขพลาราม

คนเกลียดวัดก็ต้องมีอะไรไปตามแบบของเขา ไม่ยอมรับศาสนา ไม่ยอมรับพระธรรม ไม่ยอมรับขนบธรรมเนียมประเพณีทั้งหลายของสัตบุรุษ ผู้รักวัด เราจะบอกให้เขาทราบว่า ท่านผู้เกลียดวัดทั้งหลาย การเป็นทาส ของอายตนะของท่านนั้น ทำให้ท่านเกลียดวัด การเป็นทาส ของตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แสวงหาแต่ความสุขสนุกสนานทางอายตนะ จนติตรส ทางอายตนะงอมแงมเหมือนติดฝิ่น ความเป็นทาสของอายตนะนี้เอง ทำให้คุณกลายเป็นคนเกลียดวัด เพราะรู้สึกว่ารัดนั้นขัดกันกับความรู้สึก ของคุณเพราะว่าคุณต้องการอย่างหนึ่ง ที่วัดเขานิยมกันอีกอย่างหนึ่ง

หรือดูให้ละเอียดลอก็จะพบว่า คนเหล่านี้เขาหาแว่วมาตั้งแต่เล็ก หรือแต่แรกคลอดก็ได้ มีสิ่งที่ทำให้เขารู้สึกว่า วัดนั้นมีการประพฤติ พรหมจรรย์ มีการประพฤติวัตรแปลก ๆ ซึ่งล้วนแต่ไม่มีผิด ไม่มีชาติ สำหรับพวกเราที่ยังชอบสนุกสนาน วัดมีไว้สำหรับคนแก่ที่จะลากตัวเอง ไปหาโลง เรายังไม่ต้องการอย่างนั้น ฉะนั้นเราจึงไม่ชอบวัด

พูดมาถึงตอนนี้ก็ขึ้นมาได้ คราวหนึ่งเขาเอาลูกนกฮูกที่เพิ่งออก จากไข่ใหม่ ๆ มาให้เลี้ยง ก็มีความตั้งใจว่า ถ้าเราจะหัดให้ลูกนกนี้กิน ผลไม้ โดยเฉพาะก็คือกล้วย ไปเสียตั้งแต่เล็ก ๆ โตขึ้นก็ไม่ต้องกินสัตว์ เช่น หนู เป็นต้น เป็นอาหาร มันก็จะกลายเป็นสัตว์ที่กินกล้วย เลี้ยงก็ ง่ายดี แล้วก็คงจะแปลกดี ได้พยายามให้ลูกนกนี้ กินกล้วยตั้งแต่เล็ก ๆ

แต่ให้กินอย่างไรก็ไม่ยอมกิน ต้องพยายามบังคับให้ใส่ลงไปในปาก แล้วก็กลืนไปถึงในคอ จนเลยเข้าไปในลำคอ คิดว่าคงจะสำเร็จ เพราะอย่างไรมันก็กลืนเข้าไปแล้ว แต่ที่ไหนได้พอรอมาอีกครู่หนึ่ง มันสำรอกออกมาหมด อาเจียนออกมาหมด จะพยายามอย่างไรมันก็ไม่กิน อาเจียนออกมาหมด ฉะนั้นก็เลยต้องเลี้ยงด้วยเนื้อสัตว์ไปตามมี ตามได้ จนมันโตบินไปได้ ก็ให้บินไป เรียกว่าการที่จะให้นกที่กินเนื้อ มากินผลไม้ ย่อมเป็นไปได้ถึงขนาดนี้ แล้วจะให้คนเกลียดวัดกลายเป็นคนรักวัดคงจะพอ ๆ กันกับการพยายามให้ลูกนกฮูกกลายเป็นนกกิน กล้วย

ความไม่เข้าใจเรื่องทางจิตทางวิญญาณ

เรื่องแรกที่จะพูดกับคนเกลียดวัดก็คือเรื่องทางจิตทางวิญญาณ คนเกลียดวัดไม่เข้าใจเรื่องทางจิต ทางวิญญาณ เพราะว่าเขารู้จักแต่วัตถุ หรือเป็นวัตถุนิยม เห็นความสำคัญแต่เรื่องทางวัตถุ แม้จะพอใจในรสความ-สุข ก็เป็นความสุขแต่ในทางวัตถุ เขาก็ไม่ยอมรับว่ามีอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องทางจิตทางวิญญาณ มีความมืดมนอยู่ในส่วนนี้ ฉะนั้นจึงได้เกลียดวัด ซึ่งเต็มไปด้วยเรื่องทางจิต ทางวิญญาณ

คำว่า “แสงสว่างทางวิญญาณ” ไม่มีความหมายอะไรสำหรับคนเกลียดวัด คำว่า “มหรสพทางวิญญาณ” ก็ไม่มีความหมายอะไร เว้นเสียแต่เขาจะเข้าใจไปว่ามหรสพนั้นคงจะสนุก แล้วก็อยากจะไปลองดู ครั้นมารู้สมมหรสพทางวิญญาณเข้าที่หนึ่งก็สั่นหัว เรื่องทางวิญญาณเข้ากันไม่ได้กับบุคคลที่เป็นวัตถุนิยม คนเกลียดวัดจึงไม่มีช่องทางที่จะรู้เรื่องทางวิญญาณ หรือมีแสงสว่างในทางวิญญาณ ฉะนั้น จึงไม่รู้เรื่องหนทางที่จะบรรลุมรรคผล นิพพาน เพราะว่าความรู้สึกของเขาไม่ต้องการ

เราจะบอกเขาว่า คนเราไม่ได้มีแต่ร่างกายอย่างเดียว แต่มีจิตใจด้วย คือเรื่องทางฝ่ายวิญญาณนั่นเอง เรื่องทางกายก็ต้องการอย่างหนึ่ง เรื่องทางฝ่ายวิญญาณก็ต้องการอีกอย่างหนึ่ง ถ้าได้ไม่ครบทั้ง ๒ อย่าง ชีวิตนี้จะหาความสุขไม่ได้ จะดิ้นรนอยู่ในทางที่ยังขาดอยู่ ถึงแม้จะได้ทางกายจนอิมหิพิมัน ในทางฝ่ายวิญญาณก็ต้องดิ้นรนกระวนกระวาย แม้จะอิมหิพิมันอย่างไรก็หาความสุขไม่ได้

ฉะนั้น ขอให้คนเกลียดวัด พิจารณาดูเสียใหม่ให้ถี่ ๆ ว่าถ้าคุณยังมีความเดือดร้อนระส่ำระสาย กระวนกระวาย ซึ่งไม่รู้ว่าเป็นเพราะเหตุใด อยู่แล้ว ก็ขอให้เข้าใจเถอะว่ายังขาดเรื่องทางวิญญาณ ลองมาสนใจศึกษาเรื่องทางวิญญาณ นับตั้งแต่เรื่อง กิเลส ตัณหา ไปจนถึงความยึดมั่นถือมั่น มีความทุกข์เพราะความยึดมั่นถือมั่น แล้วคุณก็คงจะหมดความทหนทรมาน ที่ไม่รู้ว่าเป็นเรื่องอะไรนั้น นี่เป็นเรื่องแรกที่ว่าอยากจะพูดกับคนเกลียดวัด

ความไม่เข้าใจเรื่องศาสนา

คำว่า “ศาสนา” ไม่เพราะเหตุสำหรับผู้เกลียดวัดทั้งหลาย โดยที่แท้แล้ว ศาสนานั้น เป็นเครื่องกำจัดยาเสพติด ไม่ใช่เป็นยาเสพติดเสียเอง คนที่พูดว่าศาสนาเป็นยาเสพติด ก็เพราะเขาไม่รู้ว่าศาสนานั้นคืออะไร หรือไปถือเอาความเชื่อที่ไม่ใช่ศาสนามาเป็นศาสนา จนมองเห็นเป็นยาเสพติด ขอให้ลองพิจารณาดูเสียใหม่ว่า ศาสนาเป็นเครื่องกำจัดยาเสพติด ยาเสพติดที่แท้จริงนั้นคือกิเลส ที่เป็นเหตุให้ยึดมั่นถือมั่นโดยความเป็นตัวตน - ของตน ทำให้เกิดมีความทุกข์เหลือประมาณ ซึ่งล้วนเกิดขึ้นมาจากความยึดมั่น ถือมั่น

ศาสนานี้มีหน้าที่กำจัดยาเสพติด แต่โดยเหตุที่ไม่มีความรู้เรื่องทางวิญญาณเสียเลย จึงไม่มองเห็นยาเสพติดชนิดนี้ ไม่รู้จักยาเสพติดชนิดนี้ ไม่มองเห็นโดยความเป็นโทษอันร้ายกาจ จึงไม่รู้จักประโยชน์อันแท้จริงของสิ่งที่เรียกว่าศาสนา ซึ่งเป็นเครื่องกำจัดยาเสพติด ถ้ามีความรู้ทางจิตทางวิญญาณกันเสียบ้าง ก็จะรู้จักความที่ตนกำลังติดยาเสพติดอยู่อย่างงอมแงมอยู่กับอุปาทานความยึดมั่นในเรื่องตัวตน - ของตน ตัวกู ของกู เป็นทุกข้ออยู่อย่างที่จะเอาออกไปไม่ได้ แม้จะได้ยิน ได้ฟังอย่างไรก็ละความยึดมั่นถือมั่น ซึ่งเคยชินเหลือประมาณนั้นเสียไม่ได้ นี่แหละคือยาเสพติด ยิ่งไปกว่ายาเสพติด ซึ่งศาสนาสามารถที่จะขจัดยาเสพติดอย่างนี้ ขอให้รู้จักสิ่งที่เรียกว่าศาสนากันเสียใหม่

จะบอกให้คนเกลียดวัดทราบต่อไปอีกว่า พระศาสดาแห่งศาสนาทุกศาสนา และทุกองค์นั้น เป็นยอดกัลยาณมิตรของคนทั้งหลายในโลก และเป็นผู้นำในทางวิญญาณ ขอให้มองให้เห็นเถอะว่า เป็นมิตรแล้วก็จะต้องปรารถนาดี ศาสนาดีถึงที่สุดยิ่งจะเรียกว่าเป็นยอดแห่งมิตร ถ้าเป็นเรื่องสำคัญถึงที่สุดของมนุษย์ ก็ต้องเรียกว่ายอดกัลยาณมิตร

พระศาสดาแห่งศาสนาทุกศาสนาหวังดีต่อคนทุกคนในสากลโลก เพราะว่าพระศาสดาเหล่านั้นไม่มีตัวตนของตน ที่จะเห็นแก่ตน จิตจึงมุ่งไปเห็นแก่ผู้อื่น และเพราะความที่ได้อบรมมาตามแบบของพระศาสดา

จึงมีความหวังดีแก่สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง เสมอหน้ากันไม่เลือกที่รักมักที่ชัง การแบ่งแยก เป็นฝักเป็นฝ่ายในระหว่างศาสนาเป็นเรื่องของคนยุคหลัง เป็นเรื่องที่ผิดพลาดของคนสมัยต่อ ๆ มา ที่ทำให้ศาสนาเป็นสิ่งที่แบ่งแยกจากมนุษย์ ไม่สมตามปรารถนาที่พระศาสดาแห่งศาสนาทุกองค์ต้องการให้คนทุกคนในสากลจักรวาล เป็นคนคนเดียวกัน อย่างที่มีโอวาทในพระพุทธศาสนาของเราว่า สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น

คนเกลียดวัดจึงสวดส่งให้ลี้กลงไปถึงจิตใจของพระศาสดาแห่งทุกศาสนา ก็จะมีแต่ความหวังดี หวังที่จะช่วยเหลือทุกคน แล้วท่านก็มีปัญญารวมอยู่ด้วยความเมตตา จึงทำหน้าที่แห่งศาสดาของศาสนา คนเกลียดวัดจึงรู้จักบุคคลที่เรียกกันว่าพระศาสดาในลักษณะนี้เถิด ที่ว่าพระศาสดาทุกพระองค์ เป็นผู้นำในทางวิญญูณนั้น ขอให้เข้าใจว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของพระศาสดา เพราะว่าเรื่องของศาสนา เป็นเรื่องทางจิต ทางวิญญูณ ไม่ใช่เรื่องทำมาหากินอย่างธรรมดาสามัญ แต่เป็นเรื่องความหลุดรอดในทางจิต ทางวิญญูณ ให้บุคคลที่มีกิน มีใช้ อิ่มหมีพีมันแล้ว หลุดรอดจากความทุกข์อีกชนิดหนึ่ง วิญญูณของเขาไปติดอยู่ในกิเลส ไปติดอยู่ในกองทุกข์ พระศาสดาเป็นผู้นำให้ออกมาเสียได้จากกองกิเลส และกองทุกข์ จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้นำในทางวิญญูณ คนเกลียดวัดไม่เคยมองในแง่นี้ เขาไม่มองเห็นว่า พระศาสดาเป็นผู้นำในทางวิญญูณ ขอให้ลองมองกันเสียใหม่

อีกอย่างหนึ่งนั้น คนเกลียดวัดรู้จักพระศาสดาแต่ชนิดที่เป็นบุคคล ไม่รู้จักพระศาสดาที่แท้จริง ซึ่งมีใช่บุคคล ดังที่พระพุทธเจ้าก็ได้ตรัสว่า แม้พระองค์จะปรินิพพานไปแล้ว ก็ยังมีสิ่งหนึ่งซึ่งตั้งอยู่ในฐานะเป็นพระศาสดาตลอดไป คนเกลียดวัดไม่รู้จักพระศาสดาในความหมายอันลึกซึ้งเช่นนี้ รู้จักแต่บุคคลก็คิดเสียว่าพระศาสดานิพพานไปหมดแล้ว เขาก็ไม่นับถือพระศาสดา หากแต่ว่าพระศาสดาที่แท้จริงนั้นมิใช่บุคคล แต่คือระบบธรรมะวินัยแห่งศาสนานั้น ๆ มีไว้อย่างไร มีอยู่อย่างไรมันคือพระศาสดาพระองค์จริง

ความไม่เข้าใจธรรมะ

เรื่องถัดมาคือเรื่องพระธรรม คนเกลียดวัดไม่ชอบธรรมะ อย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าเขาเป็นคนเกลียดวัด ก็คือไม่รู้จักธรรมะ ก็เกลียดธรรมะได้ด้วยการสันนิษฐานเอา ฟังไม่ศัพท์จับเอามากระเดียดว่า ธรรมะนั้นจะเป็นเรื่องขัดคอชาวโลกไปเสียทุกสิ่งทุกอย่าง จะบอกแก่คนเกลียดวัดว่าธรรมะนั้นคือระบอบของความประพฤติ การกระทำให้ถูกต้องกับความเป็นมนุษย์ในทุกขั้นทุกตอนแห่งวิวัฒนาการ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านจิต ด้านวิญญาณ ธรรมะคือสิ่งเหล่านั้นไม่มีอันใดเมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว เขาจะเกลียดธรรมะได้อย่างไร? เพราะว่าธรรมะนั้นคือระบบการปฏิบัติที่ถูกต้อง สำหรับมนุษย์ทุกขั้นทุกตอนแห่งวิวัฒนาการของเขาเอง

ธรรมะจึงหมายถึงหน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ ธรรมะนั้นคือเรื่องของธรรมชาติ คือเรื่องของกฎธรรมชาติ คือเรื่องหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎของธรรมชาติ และคือผลที่ได้รับจากการปฏิบัติหน้าที่นั้นสำเร็จ ขอให้ถือว่าธรรมะนั้นจะต้องมีในทุกสิ่ง เช่นว่าการศึกษาก็ดี การเมืองก็ดี การเศรษฐกิจก็ดี แม้ที่สุดแต่ความฉลาดเฉลียวเฉพาะคนก็ต้องมีธรรมะเข้าไปประดับประดาอยู่ทั้งนั้น การศึกษาที่ขาดธรรมะ ก็เป็นการศึกษาที่ทำลายโลก การเมือง การเศรษฐกิจที่ไม่มีธรรมะ ก็คือทำประเทศให้เสียหาย ความฉลาดส่วนบุคคลที่ไม่มีธรรมะ ก็ทำให้บุคคลกระทำการที่ไม่มียุติประโยชน์แก่ใคร แล้วก็เป็นโทษแก่ทุกคน ฉะนั้นจึงถือว่า ขาดธรรมะเสียเมื่อใดก็จะมีแต่สิ่งเลวร้าย หรือสภาพที่เลวร้ายอยู่โดยทั่ว ๆ ไป ธรรมะนั้นเป็นแสงสว่างทางวิญญาณ จิตใจอาศัยธรรมะเป็นแสงสว่างตะเกียงก็ไม่อาจเป็นแสงสว่างแก่จิตใจได้ แม้แต่ดวงอาทิตย์สักร้อยดวงพันดวง ก็ไม่อาจเป็นแสงสว่างแก่จิตใจได้ แต่กฎแห่งธรรมชาติหรือสัจธรรมทั้งหลาย สามารถเป็นแสงสว่างแก่จิตใจ ให้จิตใจเดินไปถูกทาง

ความไม่เข้าใจปัญหาเรื่องศีลธรรม

คนเกลียดวัดเพราะเกลียดวัดจึงเกลียดธรรมะ เพราะเกลียดธรรมะก็เกลียดศีลธรรม ฉะนั้นคนเกลียดวัด จึงไม่รู้เรื่องศีลธรรม หากแต่ว่าเรื่อง

ศีลธรรมนั้นเป็นหัวใจของทุกเรื่องสำหรับความเป็นมนุษย์ ศีลธรรม แปลว่า ความเป็นปกติเป็นธรรมดา พอเกิดความวุ่นวายผิดธรรมดา ก็เรียกว่า ไม่มีศีลธรรม โดยการกระทำที่ดี โดยผลของการกระทำที่ดี โดยพื้นฐาน ทั่วไปก็ดี ถ้าไม่มีความปกติแล้วก็เรียกว่าไร้ศีลธรรม ถ้ามีความปกติก็ เรียกว่ามีศีลธรรม ให้คนเกลียดตัวรู้จักศีลธรรมกันอย่างนี้ อย่าเข้าใจไปว่า เป็นเรื่องละเมอเพ้อฝัน หากต้องการให้ทุกคนในโลกนี้อยู่กันเป็นปกติ เราจึงต้องมีระบบศีลธรรมสำหรับมาพูดกันมาสอนกัน และให้ชวนกัน ปฏิบัติ เมื่อใดหากขาดความถูกต้องเพียงพทางศีลธรรม สังคมมนุษย์ ก็เกิดวิกฤติการณ์กันทั่วไปในสังคมหรือทั่วไปทั้งโลก

เดี๋ยวนี้ ในบ้านเมืองนี้ หรือบ้านเมืองไหน ประเทศไหนก็ดี มองสิ่ง ๆ เป็นเรื่องทางวัตถุไปเสียหมด เพราะรู้จักกันแต่วัตถุ ที่เรียกว่าวัตถุนิยม ฉะนั้น จึงเห็นว่าความไม่สงบสุขนี้เป็นปัญหาทางวัตถุ จัดวัตถุให้ถึงที่สุด แล้วโลกนี้จะสงบขึ้นมาเอง นี่เป็นลัทธิวัตถุนิยมสุดโต่ง เช่นนี้ย่อมไม่ถูกต้อง เพราะว่าเรื่องของศีลธรรม ไม่ใช่เรื่องทางวัตถุล้วน ๆ หากแต่เป็นเรื่องจิตใจ เป็นส่วนใหญ่ พวกรู้จักแต่วัตถุ ก็มองแต่เรื่องทางวัตถุ เห็นว่าโลกนี้มีปัญหา ทางเศรษฐกิจ มีปัญหาทางการเมือง มีปัญหาทั้งหมดนั้น แต่ไม่ยอมรับว่า มีปัญหาเพราะศีลธรรม

เราเป็นพุทธบริษัทควรที่จะมองเห็นตามความรู้สึกของพุทธบริษัท ว่า นี่เป็นปัญหาทางศีลธรรม อย่าหลับตาพูดว่าเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ ไปเสียหมด การที่เราอยู่กันไม่ได้ สมาคมกันไม่ได้ ความผาสุกเกิดขึ้นไม่ได้ นั้นเป็นปัญหาทางศีลธรรม มีคนพูดถึงขนาดว่าอาชญากรรมของอันธพาล ที่ข่มขืนแล้วฆ่ามีต้นเหตุมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ เขาพูดกันอย่างนี้ ที่กรุงเทพฯ เรามีความรู้สึกว่ามันเป็นปัญหาทางศีลธรรม คนไม่มีศีลธรรม จึงทำเช่นนั้น ไม่ใช่ปัญหาทางเศรษฐกิจ

ขอให้คนเกลียดตัวทั้งหลายเหล่านั้นมองกันเสียใหม่ คือมองให้ เห็นปัญหาทางศีลธรรม ว่าเป็นต้นเหตุแห่งปัญหาทั้งหลายทั้งปวง ก็จะไม่ แก่ ปัญหาที่เป็นวิกฤติการณ์ทั้งหลายได้ ขอให้พิจารณาดูให้ดี ๆ จะได้ทำตัว ให้มีศีลธรรม แล้วก็มาช่วยกันส่งเสริมศีลธรรมกันเสียใหม่

อุดมการณ์ - ปณิธานของแม่ทัพธรรม

ปัญญานันทภิกขุ*

อุดมการณ์ ปณิธานและวิสัยทัศน์ในการเผยแผ่อบรมธรรมตลอดถึงงานด้านการปกครองของหลวงพ่อบุญญานันทะภิกขุ ที่ได้รวบรวมไว้ในธรรมสาส์นชาวพุทธฉบับนี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ที่ท่านได้บรรยายปาฐกถา และกล่าวโอวาทไว้ในวาระและโอกาสต่าง ๆ ตั้งแต่เมื่อครั้งยังเป็นพระหนุ่ม จนกระทั่งกลายมาเป็นเจ้าอาวาสวัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม วัดชลประทานรังสฤษฎ์ และก้าวขึ้นมาเป็นพระมหาเถระองค์สำคัญของพุทธศาสนาไทยโดดเด่นเคียงข้างกับสหายธรรมของท่านคือท่านพุทธทาสภิกขุ

อธิษฐานใจ

เมื่อครั้งอาตมาเดินทางมาถึงเมืองนครศรีธรรมราช ก็เอารูปเทียนไปจุดบูชาพระธาตุที่นครฯ ตั้งจิตอธิษฐานว่าอย่างไร คือตั้งจิตอธิษฐานว่า “ข้าพเจ้าขอถวายชีวิตจิตใจนี้แด่พระพุทธพระธรรม พระสงฆ์ ขอมอบกายใจถวายพระพุทธศาสนา จะทำงานให้แก่พระศาสนาจนตลอดชีวิต” ถ้าพูดตามภาษาบาลี ก็เรียกว่า พุทธสาสนเณ อริ ทตฺวา น นีวตฺติสุสํมิ พรหมจริยปรายโนหิ แปลว่า “ข้าพเจ้าขอถวายชีวิต แก่พระพุทธศาสนา จะไม่กลับไปสู่เพศคฤหัสถ์ จะมุ่งหน้าประพฤติพรหมจรรย์ต่อไป” ได้ตั้งใจอย่างนั้น อธิษฐานที่หน้าวัดพระธาตุ เมืองนครศรีธรรมราช

* คัดจากหนังสือปัญญาสาร ฉบับพิเศษ ๑๑ พ.ค. ๒๕๒๖

เมื่อคราวเข้ามากรุงเทพ ฯ ก็เหมือนกัน เข้ามาครั้งแรก ก่อนที่จะไปกับพระโลกนาถ ได้ไปที่โบสถ์วัดพระแก้ว ซึ่งถือว่าเป็นปูชนียสถานสำคัญ จุฑารูปจุดเทียนบูชา อธิษฐานว่า “ข้าพเจ้า มอบกายถวายชีวิตแด่พระพุทธศาสนา จะทำงานเพื่อพระศาสนา จนตลอดชีวิต” นับเป็นครั้งที่สอง เมื่อเดินทางกับพระโลกนาถไปถึงวัดพระพุทธรชินราชที่พิษณุโลก ซึ่งถือว่าเป็นพระพุทธรูปที่มีชื่อเสียงสำคัญในดวงใจชาวพุทธ ก็ได้กราบตั้งจิตอธิษฐานเช่นเดียวกัน

ครั้งเดินทางไปถึงเมืองย่างกุ้ง อันเป็นเจดีย์สถานที่คนชอบไปไหว้ ไปบูชา ก็ได้ตั้งจิตอธิษฐานเช่นเดียวกันว่า “ขอมอบกายนี้ถวายเป็นเครื่องบูชาแด่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จะทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาตลอดไป” เป็นความตั้งใจมาตั้งแต่แรกเริ่ม

ที่เกิดความตั้งใจนี้ขึ้นก็เพราะว่าได้ศึกษาพุทธประวัติ เกิดความเลื่อมใสในความเป็นมาของพระพุทธเจ้า แล้วก็อยากที่จะทำงานให้กับพระพุทธศาสนา เคยพูดบ่อย ๆ กับเพื่อนฝูง เมื่อสมัยอยู่นครศรีธรรมราช บอกว่าเราจะดื้อตั้งใจเทศน์กันจริง ๆ เสียที่ที่เทศน์ ๆ กันอยู่มันเทศน์เล่น ๆ เทศน์เอาหน้ากันก็มันไม่ค่อยได้สาระ ไม่ได้เทศน์แก่คน ไม่ได้ปรับปรุงจิตใจคนให้ดีขึ้น ต่อไปนี้ต้องเทศน์จริง ๆ กันเสียที่ เพื่อนฝูงก็ว่า “อย่าพูดอย่างนั้น คนพูดอย่างนั้นมันต้องไม่สึก” บอกเขาว่า “อ้าว! ก็ต้องไม่สึกกันละซิ เมื่อจะเทศน์กันแล้วมันต้องไม่สึก สึกไปทำไม คนอยู่ในโลกมันเยอะแยะแล้วเราเอาจริงเอาจังกันเสียบ้าง” เพื่อนฝูงบอก “เฮ้ย! อย่าพูดไปเดี๋ยวมันจะเป็นบ้าภายหลัง” ถามว่า “บ้าเพราะอะไร” “อ้าว! มันอยากสึก แล้วไม่ได้สึก เลยเป็นบ้าเพราะได้พูดไว้มากแล้ว” ก็บอกเขาว่า “ใจเราเรายังคับได้ เมื่อเราตั้งใจแล้วมันต้องบังคับได้ อธิษฐานแล้วตั้งจิตรักษาการอธิษฐานนั้นไว้ พระพุทธเจ้าท่านทำจริงเราก็ต้องทำจริงบ้าง” นี่เป็นความคิดที่เกิดขึ้นในใจตั้งแต่เริ่มแรก เกิดขึ้นตั้งแต่เป็นพระหนุ่มแล้วก็คิดอย่างนั้น

(แสดงเมื่อ ๑๕ พ.ค. ๒๕๑๔ ณ โรงเรียนพุทธธรรม วัดชลประทานรังสฤษฎ์)

เหตุที่เป็นสมภารวัดชลประทานฯ

เมื่อครั้งยังคงเป็นพระหนุ่ม อาตมาอธิษฐานไว้ในใจว่า ไม่อยากเป็นสมภาร เว้นไว้แต่ว่าวัดสร้างใหม่ไม่มีใครเคยเป็นเลย จะเป็นกับเขาสักทีก็ให้เป็นรูปแรกของวัดนั้นจึงจะรับเป็นสมภาร หรือมิฉะนั้นวัดใดที่ร้าง ไม่มีพระเหลืออยู่แม้แต่องค์เดียว ถ้าใครมานิมนต์ให้ไปเป็นก็ไปเป็นได้ ทำไมจึงได้ตั้งใจอธิษฐานไว้อย่างนั้น คือถ้าวัดใหม่เราไปอยู่ ทำอะไรง่าย ตั้งอะไรขึ้นง่าย ไม่มีของเก่าอยู่ ทำอะไรได้ง่าย ถ้ามีคนเก่าอยู่เราจะไปทำอะไรมักจะถูกกีดกัน คนเก่าอยู่มาก่อน ท่านอาจจะไม่พอใจในสิ่งที่เรากระทำ เมื่อท่านมีพรรค มีพวกข้างวัด ญาติโยมก็จะมาถือหางพระเข้า พระเราบางครั้งก็มีหางเหมือนกัน คือมีหางให้ชาวบ้านถือ ที่นี้เมื่อมีชาวบ้านถือหางก็ชักจะแข็งข้อขึ้นมา เกิดขัดคอกับสมภาร ทำให้เกิดเป็นปัญหา จึงไม่อยากจะเป็นสมภารวัดที่มีพระอยู่แล้ว อยากจะเป็นสมภารวัดที่ไม่มีพระ เพราะสะดวกแก่การที่จะปฏิรูปกิจกรรมต่าง ๆ ให้ก้าวหน้า หรือว่าถ้าวัดนั้นร้างหมด ไม่มีใครอยู่เลย เพราะว่าไม่มีใครแล้ว เราจัดการกันได้เรียบร้อย ตั้งใจไว้ อย่างนั้น ก็ดีกว่าในชาตินี้จะได้ไม่เป็นสมภารกับเขาเสียแล้ว เพราะจะหาวัดในรูปแบบเช่นนั้นคง不会有

ต่อมาท่านอธิบดีกรมชลประทานให้คนไปนิมนต์ อาตมาก็พิจารณาว่าวัดชลประทานนี้ ตั้งอยู่หน้ากรมชลฯ ติดถนนใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ต่อไปข้างหน้าคงจะเป็นเมืองที่เจริญ บริเวณนี้เป็นทุ่ง การสัญจรไปมาก็สะดวก คนก็จะมากขึ้น เป็นสถานที่ใกล้กรุงเทพฯ เป็นจุดศูนย์กลางที่จะไปเหนือก็ได้ ไปใต้ก็ได้ ไปอีสานไปตะวันออกก็ได้ เป็นทำเลเหมาะที่จะตั้งมั่นขึ้นเพื่อเผยแผ่ธรรมะแก่ญาติโยมชาวบ้าน

เมื่อพิจารณาในแง่ดังกล่าวนี้แล้ว ก็เลยยอมรับว่าจะไปเป็นสมภารวัดชลประทานฯ ให้ เขาก็ดีใจกัน ว่าได้พระที่เหมาะสมแล้วที่จะมาอยู่ที่วัดนี้ พอถึงวันฤกษ์งามยามดี ท่านอธิบดีถือฤกษ์ ต้องไปถามสมเด็จพระวัดสระเกศว่าจะเปิดวัดวันไหน สมเด็จพระวัดสระเกศก็ตอบว่าวันไหนก็ดีทั้งนั้น เพราะว่าเชื่อสมเด็จพระวัดสระเกศ เชื่อทั้งกันทั้งครอบครัว ไม่ว่าท่านอธิบดี

คุณแม่ท่าน ทำอะไรต้องถามสมเด็จพระ ถ้าสมเด็จพระว่าดีแล้วก็ใช้ได้
เลยไปหาฤกษ์กับสมเด็จพระ ว่าเปิดวัดเวลาไหน วันไหน ฤกษ์อะไร
สมเด็จพระก็ทำฤกษ์ให้เรียบร้อย ติดอยู่ที่ฐานพระประธานในโบสถ์

ในวันนั้นก็นิมนต์พระเถระผู้ใหญ่ มีสมเด็จพระวัดสระเกศ
เป็นประธาน พร้อมด้วยเจ้าคุณวัดสามพระยา เจ้าคุณวัดโพธิ์และ
พระสมเด็จพระหลายองค์ พระผู้ใหญ่ทั้งนั้นที่เขานิมนต์มา อาตมาก็
นั่งฟังพระสวดมนต์อะไรไปตามเรื่อง พอได้เวลาเขาก็มอบตราตั้ง
สมภารให้ ไม่มีการรับตำแหน่ง เป็นกันเลยทีเดียว

สมเด็จพระวัดโพธิ์ที่เป็นสังฆราชท่านว่า แหม! ยินดีเหมือนกับ
ได้โสฬส* ยินดีดังได้โสฬส เป็นคำกลอนที่มาจากในเรื่องรามเกียรติ์
ท่านเจ้าบท เจ้ากลอน เลียบบอกว่ายินดีเหมือนดังได้โสฬสที่ได้เป็น
สมภารวัดนี้ ก็ตั้งกันเสร็จเรียบร้อย

มีพระองค์หนึ่งในหมู่ นั้น ลงมาเดินดูบริเวณวัด เดินดูแล้ว
ก็พูดเปรย ๆ ขึ้นมาว่า “ท่านปัญญานันที่จะนำพาไปได้หรือวัดนี้”
พูดเป็นเชิงดูหมิ่นว่าอาตมาไร้ฝีมือ ดีแต่เที่ยวเทศน์เที่ยวสอนเขา
ไม่สามารถจะปกครองวัดได้ ไม่สามารถจะทำวัดให้เจริญได้ เลย
พูดว่าท่านปัญญานันที่จะพาไปรอดหรือวัดนี้ ชาวบ้านได้ยินเขาก็
มาบอกอาตมาว่าเขาวางอย่างนั้น อาตมาก็บอกว่า เรื่องของเขา
จะว่าอะไรก็ได้ คนมีปากจะพูดก็พูดไปตามเรื่องตามราว เราไม่ถือ
เขาจะว่าอะไรก็ตามใจ แต่ว่าคอยดูฝีมือก็แล้วกัน ว่านักเทศน์
อย่างท่านปัญญาฯ นี้ จะพาวัดวัดชลประทานรังสฤษดิ์ไปรอดได้
หรือไม่ แล้วก็ตั้งหน้าตั้งตาทำงานต่อไป

(แสดง ณ วัดชลประทานฯ ๒๕ พ.ค. ๒๕๒๓)

พัฒนาไปสู่ความถูกต้อง

ความคิดของอาตมาในเรื่องการเป็นสมภารนั้นก็คือ จะต้อง
เปลี่ยนแปลงอะไรหลายอย่าง เพื่อให้ดีขึ้น เช่นเปลี่ยนแปลงความ
เป็นอยู่ของพุทธบริษัทให้ดีขึ้น ให้มีสัมมาทิฐิมากขึ้น ให้มีความ

* โสฬส แปลว่าพรหมโลก ๑๖ ชั้น ซึ่งถือกันว่าเป็นสถานที่ที่มีความสุขอย่างยอดเยี่ยม

เชื่อถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนามากขึ้น เป็นความคิดและ
อุดมการณ์เก่าแก่ตั้งแต่ไม่ได้เป็นสมภาร คือตั้งแต่เริ่มเทศน์สอน
คนมาก็ตั้งใจว่าสอนเพื่อแก้ไข ไม่ใช่สอนเพื่อให้ญาติโยมเบาใจ
สบายใจเหมือนที่เขาเทศน์กันทั่ว ๆ ไป แต่เทศน์เพื่อปรับปรุง
แก้ไขความคิด ความเห็นของญาติโยมที่ผิด ให้กลายเป็นถูก
ทิ้งมลายให้กลายเป็นความฉลาด ให้ก้าวหน้า นี่เป็นหลักใหญ่
โดยมีอุดมการณ์แน่วแน่ว่า เรามีความมุ่งหมายอย่างไร เรามี
ความบริสุทธิ์ใจเพียงไหน เราทำไปตามความคิดของเรา
เพื่อสร้างสรรค์สิ่งดีงาม

เปิดปาฐกถา

อาตมามีความคิดในเรื่องสอนธรรมะมาก ก็เลยเปิดการ
เทศน์วันอาทิตย์ขึ้นในพรรษานั้น เมื่อครั้งมาอยู่ที่วัดชลประทานฯ
ใหม่ ๆ เริ่มในพรรษาเพราะว่าจะอยู่ประจำที่แล้ว ตลอดในพรรษา
พ.ศ.๒๕๐๓ ก็เริ่มเทศน์ในศาลา ก่อนจะเทศน์ก็ไปขอเก้าอี้จาก
กรมชลประทาน ให้สร้างเก้าอี้ให้สัก ๑๐๐ - ๒๐๐ ตัว เพื่อให้คน
มานั่งฟังปาฐกถา เตรียมซื้อเครื่องขยายเสียง ลำโพง ๒ ลำโพง
พอถึงวันอาทิตย์ก็เริ่มแสดงธรรม คนมาฟังธรรมไม่กี่คนในวันนั้น
เพราะคนยังไม่รู้ แต่ก็ไม่เป็นไร นึกในใจว่าต้องตั้งต้นด้วยคนน้อย
แล้วค่อย ๆ ก้าวต่อไปโดยลำดับ จนกระทั่งกว้างขวางออกไป
เรื่อย ๆ ทำเรื่อย ๆ ไป มีคนรู้เข้าก็มาฟังปาฐกถาเพิ่มมากขึ้น

พูดแต่ในวัดอย่างเดียวไม่พอ คนยังไม่รู้กันมาก ก็ติดต่อ
สถานวิทยุยานเกราะ ขอให้เวลาสักครึ่งชั่วโมง ในหนึ่งสัปดาห์
เพื่อพูดธรรมะแก่ประชาชน ก็เลยพูดทางวิทยุยานเกราะ มีอะไร
ก็บอกไปผ่านวิทยุให้คนรู้ว่าที่วัดมีอะไรบ้าง มีการเทศนาทุกวัน
อาทิตย์ เวลา ๙ โมงครึ่งถึง ๑๐ โมงครึ่ง คนเขาได้ยินเขาก็มากัน
แล้วเขานิมนต์ไปเทศน์ตามวัดต่าง ๆ เทศน์วัดไหนก็โฆษณา
ทุกวัด บอกว่าวัดชลประทานรังสรรค์ ปากเกร็ด นนทบุรี
มีการพูดธรรมะทุกวันอาทิตย์ ให้ญาติโยมไปฟังบ้าง ไปดูบ้าง

โยมเขาก็มากัน คนค่อย ๆ มากขึ้น จนเต็มศาลา แสดงธรรม
อยู่ในศาลานั้นเป็นเวลาหลายปี เพราะว่าไม่มีที่อื่นที่ดีกว่านั้น
แสดงนาน ๆ เข้ามีคนมากขึ้น ก็เห็นว่าศาลาจะรับคนไม่ไหว
ก็ต้องขยับขยายที่ทางต่อไป

(แสดง ณ วัดชลประทานฯ ๒๕ พ.ค. ๒๕๒๓)

เผยแผ่ธรรมะบริสุทธิ์

เมื่อมาเป็นสมภารวัดชลประทานฯ อาตมามีอุดมการณ์
ไว้ว่า วัดนี้จะจัดทำให้เป็นวัดที่เผยแผ่สัจธรรมของพระพุทธเจ้า
เรียกว่าเผยแผ่ธรรมะบริสุทธิ์ ไม่ให้เผยแผ่สิ่งเหลวไหล เช่น
หมอดูของขลัง โชคลางต่าง ๆ ซึ่งไม่ใช่พุทธศาสนา เพราะฉะนั้น
วัดนี้จึงไม่มีหมอดู คราวหนึ่งมีพระมาพักที่วัดทำตนเป็นหมอดู
ญาติโยมมาบอกให้ทราบ ว่า พระที่มาพักที่กุฏินั้น มาจากจังหวัด
หนึ่งทางภาคใต้เป็นหมอดู อาตมาเลยไปบอกว่า “คุณกลับวัด
ได้แล้ว มาอยู่ที่นี้ทำให้เสียอุดมการณ์ของวัด” พระบอกว่า
“ขออยู่อีก ๒ คืน จะไม่ดูใครแล้ว” พอครบ ๒ คืน ก็ไล่กลับบ้าน
เพราะมานั่งแอบเป็นหมอดู วัดนี้ไม่มีหมอดู ไม่มีการทำพิธี
นอกวิถีนอกกรอบ เช่น ปลุกเสก ลงเลข ลงยันต์ ทรงเจ้าเข้าผี
อะไรต่าง ๆ ไม่ให้มี

แต่ถ้าใครจะมาดูว่าจะแต่งงานวันไหนก็ดูให้ ต้องถามเขาว่า
จะแต่งงานไหน จะสะดวกวันไหน ถ้าพร้อมจะแต่งงานเสาร์ที่จะถึงนี้
ทันไหม ถ้าบอกว่าทันก็แต่งงานเสาร์กันได้เลย หรือถ้าจะให้สะดวก
กว่านั้นก็เว้นไป ๒ เสาร์ก็ค่อยแต่งก็ยังไม่สาย บางครั้งเขามานิมนต์
บอกว่าให้สวดมนต์เวลานั้น จะสวมแหวนเวลานั้น อาตมาบอกว่า
ต้องมอบอำนาจให้อาตมา นิมนต์อาตมามาแล้วต้องให้อาตมาเป็น
ใหญ่ “ฉันต้องเป็นใหญ่ ต้องทำตามฉัน ถ้าไม่ทำตามฉัน ฉันจะพา
พระกลับวัดตอนนี้” ยืนคำขาดเลย “ถ้าอย่างนั้นก็แล้วแต่ท่านเจ้า
คุณก็แล้วกัน” ก็ทำตามของเรา ให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวมาจุดธูปเทียน
ไหว้พระรับศีล ฟังพระสวดมนต์ เสร็จแล้วถวายภัตตาหาร
พระฉันเสร็จ เทศน์สอนเจ้าบ่าว เจ้าสาว สอนเสร็จก็กลับวัด.

“ข้าพเจ้า มอบกายถวายชีวิต
แด่พระพุทธศาสนา
จะทำงานเพื่อพระศาสนา
จนตลอดชีวิต”

ปัญญานันทะ

สร้างวัดให้เป็นสาธารณ สมบัติเป็นอุททยานของใจ

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
(ป. อ. ปยุตฺโต)*

เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว ต่อมาได้เสด็จไปโปรด
เบญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน อย่างที่ทราบกันดี จากนั้น
พระองค์ได้เสด็จไปแคว้นมคธ โดยทรงแวะโปรดพวknักรบขงชฏิล
ก่อนเสด็จเข้าเมืองราชคฤห์ ตรงนี้เป็นจุดสำคัญ พระพุทธเจ้าจะ
ทรงประดิษฐานพระพุทธศาสนาที่พระนครราชคฤห์ พระองค์เสด็จ
ไปทรงแวะโปรดชฏิลก่อน เสร็จแล้วจึงเสด็จเข้าเมืองราชคฤห์

ที่เมืองราชคฤห์ พระเจ้าพิมพิสารทรงต้อนรับพระพุทธเจ้า
ทรงแสดงธรรมแก่ที่ชุมนุมใหญ่ ที่มีราชาแห่งมคธคือพระเจ้าพิมพิสาร
เป็นประธาน เมื่อทรงแสดงธรรมจบแล้ว พระเจ้าพิมพิสารทรงเกิด
ความเลื่อมใสมาก ประราธนาจะให้พระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่เมือง
ราชคฤห์ จึงขอถวายสถานที่กว้างใหญ่ที่พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์
จะได้พักอาศัย ทำให้เกิดวัดแรกในพระพุทธศาสนา สถานที่กว้าง
ใหญ่นั้นเป็นพระราชอุทยาน ชื่อว่า “เวฬุวัน” คือป่าไผ่ พุดง่าย ๆ
ว่าป่าไผ่ที่เป็นสวน เมื่อถวายแด่พระพุทธเจ้าแล้ว อุทยานเวฬุวัน
ก็กลายเป็นวัดเวฬุวัน เป็นอารามแรกคือเป็นวัดแรกในพระพุทธ-
ศาสนา เรียกว่า วัดเวฬุวัน

* คัดจากหนังสือ "มีวัดเป็นร่มเย็น มีกุฏิเป็นที่สบาย"

“เวฬุวันเป็นอารามแรก คือเป็นวัดแรก” หมายความว่า
อารามเป็นคำเรียกวัด หรือว่าวัดเป็นอาราม คำว่า “อาราม” ที่
แปลว่าวัดนั้น ที่แท้ก็คือสวนนั่นเอง โดยมีคำแปลศัพท์ว่า ถิ่นสถาน
อันเป็นที่มายินดี หรือที่รื่นรมย์ และอารามคือสวนนั้นก็แยกเป็น ๒
อย่าง คือ คำว่า “บุปผาราม” หมายถึง สวนดอกไม้ กับคำว่า
“ผลาราม” หมายถึง สวนผลไม้ ส่วนอุทยานก็เป็นสวน คือเป็น
อารามอย่างหนึ่ง แต่พูดตามที่ท่านชี้แจงไว้ว่าเป็นอารามที่ดกต้น
ด้วยดอกไม้และผลไม้งามสะพรั่ง

พูดว่าอุทยานเป็นอารามหรือสวนที่ชวนชมแหล่งใหญ่
ก็คงจะพอได้ ดังที่ท่านอธิบายคำว่า “อุทยาน” ไว้ทำไมจึงเรียกว่า
อุทยาน ท่านมีคำตอบให้โดยวิเคราะห์ ศัพท์ไว้ (คำบาลีเดิมว่า
อุยฺยาน = อุ, ขึ้น + ยาน, ไป ส่วนคำว่า อุทยานเป็นรูปคำที่มาจาก
ภาษาสันสกฤต) อุทยาน แปลว่า “ถิ่นสถานที่ประชาชนแหงนหน้า
ดูเดินเล่นเชยชมไป”

ทำไมต้องแหงนหน้าดูเดินเล่นเชยชมไป ท่านอธิบายว่า
ในอุทยานสวนใหญ่นี้ มีต้นไม้ขนาดพรวน งามสะพรั่งด้วย ดอกไม้
สวย ๆ หลากสี และมีผลไม้ต่างรูป ต่างร่าง ต่างขนาด ดกต้น
มากมาย คนเข้าไปแล้วก็ตื่นตาตื่นใจ ได้แต่แหงนมองขึ้นไปบน
ต้นไม้ แหงนดูผลไม้ แหงนชมดอกไม้ แงมมีนกน้อย นกใหญ่
โฉบบินขึ้นลงร้องกันไปมา ทั้งกระรอก กระแต โลดเต็นวิ่งไล่กัน
น่าทึ่งสน ก็ได้แต่แหงนหน้าตามมอง ตามชมกันเพลิน จนกระทั่ง
ว่าเดินไปไม่ได้ดูทางดูถนนกันเลย

สมัยนี้ ท่านที่ใจงามก็อาจจัดสร้างให้มีอุทยานอันรื่นรมย์
สมความหมายดังได้เข้ามาเวฬุวัน ที่เป็นวัดแรกในพระพุทธศาสนา
นั้น เดิมเป็นพระราชอุทยานของพระเจ้าพิมพิสาร เมื่อพระพุทธเจ้า
ได้รับถวายเวฬุวันอุทยานแล้ว อุทยานนั้นก็กลายเป็นวัด พระองค์
ก็ทรงอนุญาตให้พระมีวัดอยู่ เรียกว่าเป็นพุทธบัญญัติที่ทรงอนุญาต
ให้มีวัด เมื่อพระเจ้าพิมพิสารถวายเวฬุวันเสร็จ และเสด็จกลับไป
พระพุทธเจ้าก็ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายว่า “อนุชานามิ ภิกษเว อาราม”
แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตอาราม

มีจุดสังเกต จะเห็นว่าคำแรกคำเดิมที่เรียกวัด คือ “อาราม” หรือว่าวัดที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตไว้คือ อาราม หรือว่าสถานที่ที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้เป็นวัด วัดก็เป็นอาราม อารามก็คือสวนซึ่งเป็นที่อยู่ของต้นไม้ เต็มไปด้วยต้นไม้ เป็นที่ร่มรื่น คำว่า “อาราม” เป็นคำนาม สำนวนเก่าแปลว่าสถานที่อันเป็นที่มาเย็นดี คือที่รื่นรมย์ คู่กับคุณศัพท์ว่า “รมณีย์” ซึ่งในคำประพันธ์มักใช้ให้สั้นว่า “รัมม” (รมย์)

รวมความว่า วัดคืออาราม เป็นรมยสถานอันรมณีย์ที่น่ารื่นรมย์ ส่วนในคัมภีร์ก็อธิบายอีกยืดยาวว่า รมณีย์เป็นอย่างไร เช่นว่า มีสายน้ำเย็นใส มีร่มไม้สดชื่น รื่นรม มีพื้นที่ชวณเดินชม (พร้อมด้วยสายลมแสงแดดพอดี) เป็นที่สะอาดปลอดภัย ฯลฯ พร้อมกันนี้ สถานที่ที่จะเป็นอารามยังต้องมีคุณลักษณะประกอบ ซึ่งผู้ถวายไม่ว่าจะเป็นพระเจ้าพิมพิสาร หรืออนาถบิณฑิกเศรษฐี ได้พิจารณาให้พร้อมก่อน เช่นว่าเป็นที่ไม่ไกลนัก ไม่ไกลนักจากหมู่บ้าน สะดวกแก่การคมนาคม ผู้คนที่ประสงค์ไปเข้าถึงได้ กลางวันไม่ร้อนวูบวาย กลางคืนสงบ ปราศเสียงอึกทึก คนไม่พลุกพล่าน เหมาะแก่การทํากิจหน้าที่ส่วนตัว ควรเป็นที่หลีกเลี่ยงได้

จากรุกขมูลคือโคนไม้ พระได้มาอยู่ในกุฏิ

เมื่อพระเจ้าพิมพิสารถวายพระราชอุทยานเวพฺพวันเป็นวัดแล้ว พระพุทธศาสนาก็เริ่มประดิษฐานในเมืองราชคฤห์ ที่เป็นเมืองหลวงของแคว้นมคธ เวลานั้นพระสงฆ์มีวัดอยู่ แต่ยังไม่มียุฏิ ไม่มีเสนาสนะที่จะอยู่ พระที่บวชในสมัยเริ่มแรก ล้วนแต่บวชกับพระพุทธเจ้าทั้งนั้น จึงแน่นอนว่าเป็นผู้มีคุณธรรมสูง ตั้งอยู่ในหลักพระธรรมวินัย และผู้ที่มาขอบวชก็มีจำนวนมากขึ้น ๆ แต่ท่านก็อยู่ในวัด ในอารามหรือตามป่าเขาโดยไม่มียุฏิ

ต่อมา เศรษฐีเมืองราชคฤห์ได้เห็นพระภิกษุทั้งหลายที่เป็นพุทธสาวก มีลักษณะอาการน่าเลื่อมใส ไม่ว่าจะเดิน จะหยุดยืน จะนั่ง จะพูดจา จะเหยียบ จะดู จะเคลื่อนไหว จะทำกระทำการใด ทุกอิริยาบถ ล้วนสงบงาม ชวนชื่นชม ท่านจึงเกิดความเลื่อมใสมาก

แต่ในเวลาเช้าเมื่อท่านตื่นขึ้นมา ท่านเห็นพระภิกษุเหล่านั้น บ้างเดินออกมาจากป่า บ้างเดินออกมาจากถ้ำ บ้างเดินลงมาจากภูเขา บ้างลุกเดินมาจากโคนต้นไม้ บ้างออกมาจากป่าช้า แม้แต่ อยู่กลางแจ้ง หรือมาจากจอมfangก็มี

ท่านเศรษฐีราชคฤห์เห็นพระไม่มีที่อยู่ ก็มาคำนึงว่าพระ ท่านมีความตั้งมานำเลื่อมใส ไยจะปล่อยให้ท่านอยู่อย่างลำบาก จึงอยากให้ท่านมีกุฏิที่อยู่ ท่านเศรษฐีคิดดังนี้แล้ว วันหนึ่งเมื่อได้ โอกาสจึงเข้าไปหาเหล่าพระภิกษุ บอกให้ทราบของท่านปรารถนา จะถวายที่อยู่อาศัย โดยจะสร้างวิหาร คือกุฏิถวายเป็นได้ไหม พระภิกษุเหล่านั้นเคร่งครัดมาก จึงตอบว่า พระพุทธเจ้ายังไม่ได้ ทรงอนุญาต จะต้องให้พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตก่อนจึงจะมีที่อยู่ อาศัยได้

เศรษฐีก็บอกว่า ถ้าอย่างนั้นท่านช่วยกราบทูลขออนุญาต พระพุทธเจ้าได้ไหม ว่าผมมีความประสงค์จะสร้างกุฏิเสนาสนะถวาย แก่บรรดาพระภิกษุ พระภิกษุเหล่านั้นจึงไปกราบทูลคำขอของท่าน เศรษฐีแด่พระพุทธเจ้า เมื่อพระไม่ได้ชวนชวายเป็นแต่ญาติโยมมีศรัทธา ขอถวายก็ทรงอนุญาต เป็นจุดเริ่มต้นให้พระมีที่อยู่อาศัย เรียกว่า เสนาสนะ ๕ อย่าง ซึ่งเป็นหลักสืบมา โดยถือเป็นอดีตเรกาลมา คือเป็น ของได้ส่วนเกิน ของแถมหรือส่วนเพิ่มพิเศษ

คำว่า “เสนาสนะ” เป็นคำกลางกว้าง ๆ ใช้เรียกที่อยู่ที่พัก อาศัยได้ทั่วไป ถ้าแยกศัพท์ให้ดู ก็บอกว่ามาจาก เสน (ที่นอน) + อาสนะ (ที่นั่ง) จึงมีความหมายว่าเป็นที่นอนที่นั่ง แต่พูดลำดับแบบ ไทยว่าที่นั่งที่นอน เสนาสนะทั้ง ๕ ชนิด ที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต ได้แก่ วิหาร (เรือน, กุฏิ, ที่พักอาศัยสามัญ) อัมโยค (เรือนมุงแถบ เดียว) ปราสาท (เรือนชั้น, ในภาษาไทย ปราสาทมีความหมาย ขยายไปไกล) หัมมียะ (เรือนโล้น) คุหา (ถ้ำ)

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตแล้ว พระก็แจ้งให้เศรษฐีทราบ ท่านเศรษฐีคงดีใจมาก ได้สร้างกุฏิ (วิหาร) ถวายพระวันเดียว ๖๐ หลัง แล้วเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ขอนิมนต์พระองค์พร้อมทั้งพระสงฆ์ ไปฉันที่นิเวศน์ของตนในวันรุ่งขึ้น ในวันต่อมา เมื่อพระพุทธเจ้า

เสวยเสร็จจกตักแล้ว เศรษฐีก็กราบทูลเรื่องราวและถามวิธีปฏิบัติ ในการถวาย แล้วได้ประดิษฐานวิหารเหล่านั้น เพื่อสงฆ์ในจตุร ทิศทั้งที่มาแล้วและยังไม่ว่าง (วิหาร อาคตนาถคตสสุ จาตุททิสสสุ สงฆสสุ ปติฏฐาเปสิ) ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสบอก พระพุทธศาณ อนุโมทนาวิหารทานนี้น่าสนใจมาก เป็นคำสอนธรรมให้พระและโยม รู้เข้าใจและประพฤติปฏิบัติ วางใจให้ประโยชน์ในเรื่องกฐินวิหารที่ อยู่อาศัยให้ถูกต้อง ไม่ใช่แค่อยู่ไปวันหนึ่ง ๆ แต่ให้เป็นเครื่องนำ ชีวิตก้าวไปกับความเจริญงอกงามในธรรม ลุถึงประโยชน์และความ สุขจนถึงขั้นสูงสุด

ปัจจุบันนี้ เมื่อผู้ที่จะบวชบิณฑิกรูปสมบพ คือพระอุปัชฌาย์ จะบอกอนุสาสน์ เป็นคำสอนแรกก่อนออกจากโบสถ์ ว่าพระจะเป็นอยู่ ด้วยปัจจัยสี่ ที่จะมี จะได้อะไรบ้างอย่างไร เฉพาะในข้อที่ว่าด้วย เสนาสนะ คือที่อยู่อาศัย พระอุปัชฌาย์ก็จะบอกไปตามลำดับว่า เสนาสนะหลักที่เป็นพื้นฐานเดิมของพระคือ รุกขมุล แปลว่าโคนไม้ พิเศษจากนั้นคืออดิเรกกลาก ก็ได้แก่เสนาสนะ ๕ อย่าง พระพุทธเจ้า ทรงอนุญาตเพิ่มเติมให้

สร้างกุฏิ ในถิ่นที่เป็นรมณีย

จากราชคฤห์ในนครมคธ พระพุทธศาสนาแผ่ไปอย่างรวดเร็ว ปีต่อมาชาวโกศลรัฐก็ต้อนรับพระรัตนตรัยเข้าสู่พระนครสาวัตถีซึ่ง เป็นนครหลวงของรัฐมหาอำนาจคู่กับมคธรัฐ และวัดที่ถือกันว่าสำคัญ ที่สุดก็ได้เกิดขึ้นที่สาวัตถีนั้น เรื่องดำเนินมาว่า เศรษฐีเมืองราชคฤห์ ที่สร้างที่อยู่ถวายพระนั้น มีน้องเขยเป็นเศรษฐีอยู่ที่เมืองสาวัตถี เมืองหลวงของแคว้นโกศล ชื่อว่าอนาถปิณฑิก ซึ่งเดินทางมาที่ เมืองราชคฤห์ตามโอกาส

คราวนี้ อนาถปิณฑิกเศรษฐีมีกิจธุระบางอย่าง จึงเดินทาง มายังเมืองราชคฤห์และพักที่บ้านของท่านเศรษฐีเมืองราชคฤห์ อย่างเคย ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีได้ฟังเรื่องราวของพระพุทธเจ้า

จากเศรษฐกิจแล้ว ก็ดีใจและตื่นเต้นมากอยากจะไปเฝ้า
พระพุทธเจ้าทันที แต่เศรษฐกิจนั้นใจเรงนอนรอ ตื่นแล้วตื่นอีก ลุกขึ้นมา ๓
ครั้ง ยังไม่ทันรุ่ง ก็เดินออกจากนิเวศน์ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าที่ป่า
สีตวัน พงศรรมได้เป็นโสดาบัน และขอเป็นเจ้าภาพจัดถวายภัต
แต่พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ที่นิเวศน์ของเศรษฐกิจในวัน
รุ่งขึ้น หลังจากถวายภัตแล้ว อนาคติณทิกเศรษฐกิจได้ กราบทูลขอ
นิมนต์พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ไปจำพรรษาที่กรุงสาวัตถี

จากนั้นก็เดินทางกลับบ้าน เนื่องจากเป็นผู้มีมิตรสหายมาก
เป็นคนที่เขาเชื่อถือ ระหว่างทางก็บอกข่าวว่าได้นิมนต์พระพุทธเจ้า
แล้ว จะเสด็จมาทางนี้ ขอให้สร้างอารามสร้างกุฏิ วิหารถวายทาน
กันเถิด จึงเกิดเป็นข่าวใหญ่ ผู้คนเตรียมการกันมากมาย

พอกลับไปถึงเมืองสาวัตถี อนาคติณทิกเศรษฐกิจก็มองหาที่
เหมาะที่จะสร้างวัด ท่านก็ใช้หลักการพิจารณาที่ว่า ไม่ไกลนัก
ไม่ไกลนักจากหมู่บ้าน สะดวกแก่การคมนาคม ผู้คนที่ประสงค์ไป
เข้าถึงได้ กลางวันไม่ร้อนวูบว้าง กลางคืนสงบ ปราศเสียงอึกทึก
คนไม่พลุกพล่าน เหมาะแก่การทำกิจส่วนตัว ควรเป็นที่หลีกเลี่ยง
จนไปเจอที่ที่เหมาะสมเป็นอุทยานของราชกุมารพระนามว่า “เชต”
เรียกง่าย ๆ ว่าสวนเจ้าเชต ก็ไปเจรจาขอซื้อจากเจ้าเชต ฝ่ายเจ้า
เชตนั้นใจไม่ยอมขาย แต่เมื่อจะบอกตรง ๆ ว่าไม่ขายแน่ ก็พูดออก
มาคำหนึ่งที่เป็นแง่ให้เอาไปตีความมัดตัวได้

ตามที่ท่านบันทึกไว้เป็นคำบาลี ซึ่งเจ้าเชตคงมุ่งให้หมาย
ความว่า “ไม่ได้หรอก ถึงจะเอาเงินโกฏิเหรียญมาซื้อให้เต็มพื้นที่”
แต่อีกฝ่ายหนึ่งก็แปลความหมายไปได้ว่า “ไม่ได้หรอกต้องถึงขั้น
เอาเงินโกฏิเหรียญมาซื้อให้เต็มพื้นที่” อนาคติณทิกเศรษฐกิจคิดว่าที่
เจ้าเชตพูดนั้นเป็นการตีราคา แต่เจ้าเชตว่านั่นคือบอกว่าไม่ขาย
ตกลงกันไม่ได้ จนต้องเอาเรื่องไปให้มหาอำมาตย์ผู้ตัดสินคดีชี้ขาด
มหาอำมาตย์ตัดสินว่าคำพูดของเจ้าเชตเป็นการตีราคาในการซื้อ
ขาย ต้องยอมขายให้แก่ผู้ที่สู้ราคา

เมื่อตกลงตามนั้นแล้ว อนาคตบัณฑิตเกรซฐีก็นำเอาเกวียน
ขนเหรียญมาเทและเกลี่ยจะให้เต็มพื้นที่ พอตีว่าเงินที่ขนมาเที่ยวนั้น
ยังขาด เหลือที่ว่างอยู่ส่วนหนึ่งใกล้ซุ้มประตู ท่านเกรซฐีก็นบอก
ให้คนไปขนเงินมาอีก ฝ่ายเจ้าเขตคิดว่ายังไงจะต้องขายที่ให้แล้ว
ก็ขอให้มีส่วนรวมอยู่ที่นี่ด้วย เจ้าเขตเลยขอให้ท่านอนาคตบัณฑิต
เว้นที่ตรงนั้นว่างไว้ โดยถือว่าเป็นที่ที่เจ้าเขตยกให้ ไม่ต้องซื้อ
เจ้าเขตจึงสร้างซุ้มประตูไว้ที่ ณ ตรงนั้น

เมื่อได้ที่มาแล้ว อนาคตบัณฑิตเกรซฐีก็นำงานสร้างวัด
โดยสร้างวิหารทั้งหลาย (กุฏิ) สร้างบริเวณซุ้มประตู อุโบสถ
ศาลา (หอฉัน ซึ่งเป็นที่ประชุมพุทธธรรมฟังธรรมด้วย) โรงไฟ
กับปียกุฏิ วัจกุฏิ ที่จงกรม โรงจงกรม บ่อน้ำ ศาลาบ่อน้ำ เรือนไฟ
ศาลาเรือนไฟ สระโบกขรณี มณฑป พระเชตวันนั้นนับว่าเป็นวัดแรก
ที่ตั้งวัดโดยมีเสนาสนะ ทั้งที่อยู่อาศัยและที่ทำกิจต่าง ๆ ไว้พร้อม
(ต่างจากวัดแรกคือเวฬุวัน ซึ่งเป็นอุทยาน ไม่มีวิหารและบรรดา
เสนาสนะ) ต่อมา จากเมืองราชคฤห์ พระพุทธเจ้าก็เสด็จออกจาริก
ไปประทับที่เวสาลี เมืองหลวงของแคว้นวัชชี จากเวสาลีก็นเสด็จ
จาริกต่อมาตามลำดับ ในที่สุดก็ถึงสาวัตถี เมืองหลวงของแคว้น
โกศล และได้ประทับที่สวนเจ้าเขต คือวัดเชตวัน อันเป็นอาราม
ของอนาคตบัณฑิตเกรซฐินั้น และท่านเกรซฐีก็นเข้ามาเฝ้ากราบนิมนต์
พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ไปฉันที่นี้เวศน์ของตน รุ่งขึ้น เมื่อถวายภัต
เสร็จแล้ว อนาคตบัณฑิตเกรซฐี กราบทูลถามวิธีปฏิบัติในการถวาย
พระเชตวัน และได้ประดิษฐานวิหารเหล่านั้น เพื่อสงฆ์ในจตุรทิศ
ทั้งที่มาแล้วและยังไม่ว่าง ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสบอก เหมือนใน
คราวที่เกรซฐีเมืองราชคฤห์ถวายกุฏิพระ

ตามที่เล่ามานี้ จะสังเกตได้ว่า ในเรื่องวัดวาอาราม กุฏิ
วิหาร ที่พักอาศัยของพระสงฆ์ ที่จะสร้างจะถวายกันนั้น ไม่ว่าจะ
เป็นพุทธพจน์หรือคำบรรยายทั่วไป มีคำพระที่ปรากฏบ่อยๆ
เรื่อย ๆ ว่า “อาราม” “รมณีย” “รีนรมย์” “รัมม” “รมย์” “นำชีนชม
ยินดี” เรื่องนี้มีความหมายสำคัญ ดังได้บอกแล้วว่า “อาราม”
ซึ่งแปลว่าสวนนั้น เป็นคำหลักดั้งเดิม คำแรกในพุทธบัญญัติที่
ทรงอนุญาตให้พระมีวัดอยู่ และอารามอันเป็นที่ศึกษาภาวนานั้น

ก็มีความหมาย ว่าเป็นที่มาแล้วรึนรมย์ เป็นที่ชื่นชมยินดี เป็นรรมณีย์ พุดสั้นๆ ว่า “รรม” หรือ “รรมย์”

ภาวะรรมณีย์ ที่รึนรมย์นี้ เป็นบรรยากาศที่พระพุทธศาสนา ถือเป็นสำคัญ อันเกี่ยวพันชีวิตแห่งการศึกษาภาวนา ปราภฏเด่น อยู่ในคำสอนทั่วไป แต่เวลานี้เลื่อนลืมนั่นหรือมองข้ามไป จึงควร กลับมาสนใจ และรื้อฟื้นให้คืนกลับขึ้นมาอยู่กับพระพุทธศาสนา

“รรมณีย์” คือบรรยากาศของพระพุทธศาสนา

เรื่องบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมอันเป็นรรมณีย์ ได้พุด และเขียนเน้นย้ำบ่อยในรรมณีย์ โดยคิดว่าชาวพุทธควรตื่นตัวขึ้นมา ใส่ใจ ในที่นี้ขอรวบรัดโดยยกเอาความที่เคยอธิบายไว้แล้ว มาเล่า เป็นตัวอย่าง โดยอ้างคำตรัสของพระพุทธเจ้า กับเรื่องราวของพระ มหาสาวกมากล่าวไว้สั้น ๆ

เริ่มแรกบอกว่า ถิ่นรรมณีย์เป็นที่ตั้งต้นหรือเป็นที่กำเนิดของ พระพุทธศาสนา ตามเรื่องราวที่ว่า เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะ เสด็จออก บรรพชาแล้ว หลังจากได้ทรงเรียนรู้ลัทธิพวกของฤาษี ดาบสและ ทดลองปฏิบัติเพียงพอแล้ว ได้ตกลงพระทัยที่จะดำเนินในวิถีแห่ง การค้นคว้าของพระองค์เอง และได้เสด็จดำเนินไปจนถึงตำบล อรุเวลาเสนานิคม จึงทรงพบถินดีอัน เหมาะที่จะทรงบำเพ็ญเพียร คือดำเนินสิกขา หรือเจริญภาวนา ดังได้ตรัสเล่าไว้เองว่า

“ภูมิสถานถินนี้ เป็นที่รรมณีย์หนอ (รรมณโย วต ภูมิภาโค) มีไพรสณฑ์รรมรื่น น่าชื่นบาน ทั้งมีแม่น้ำ ไหลผ่าน น้ำใส เย็นชื่นใจ ชายฝั่งทำน้ำก็ราบเรียบเป็นรรมณีย์ ทั้งโคจร ความก็มีอยู่โดยรอบ เป็นสถานที่เหมาะจริงหนอ ที่จะ บำเพ็ญเพียร สำหรับกุลบุตรผู้ต้องการทำความเพียร ภิภษุทั้งหลาย เรานั้นแลได้นั่งลงแล้ว ณ ที่นั้น โดยตกลง ใจว่า ที่นี้จะเหมาะที่จะบำเพ็ญเพียร”

ที่อุรุเวลา ณ ถิ่นอันเป็นรมณียน์ ในที่สุด พระพุทธเจ้าก็ได้ตรัสรู้ ซึ่งถือว่าเป็นจุดตั้งต้นของพระพุทธศาสนา ดังความที่บันทึกไว้ในพระไตรปิฎก เล่ม ๔ (วินย.๔/๑/๑) ว่า

“โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าแรกตรัสรู้ ประทับอยู่ที่อุรุเวลา ณ โพธิรุกขมุล ใกล้ฝั่งแม่น้ำ เนรัญชรา ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคประทับนั่งคู้บัลลังก์เดียว ณ โพธิรุกขมุล เสวยวิมุตติสุขตลอดสัปดาห์”

นี่คือเหตุการณ์สำคัญที่พระโพธิสัตว์ ประทับในร่มโพธิพฤกษา ณ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา อันมีบรรยากาศเป็นรมณีย์ ในถิ่นนิคมอุรุเวลา ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า และหลังเสวยวิมุตติสุข ณ ที่นั้นแล้ว การประกาศพระพุทธศาสนาก็เริ่มต้น จึงได้บอกว่าถิ่นรมณียน์ เป็นที่เกิดของพระพุทธศาสนา

หรือก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพานเพียง ๓ เดือน คือคราวที่ทรงปลงพระชนมายุสังขาร พระพุทธเจ้าแม้จะประชวรหนักแล้ว ก็ได้ตรัสให้โอกาสแก่พระอานนท์ที่จะทูลอาราธนาให้ดำรงพระชนม์ต่อไป เมื่อตรัสแล้ว พระอานนท์เฝยบอยู่จึงได้ตรัสว่าทรงปลงพระทัยแล้วว่า จากนั้นอีก ๓ เดือนจะปรินิพพาน พระดำรัสประทาน โอกาสเริ่มด้วยตรัสถึงเมือง ภูเขา ถ้ำ เจือมผา ป่า วัด เจตียสถาน (นับได้ ๑๘ แห่ง) ว่าเป็นที่รมณีย์ เช่น เขาคิชฌกูฏ วัดที่ป้อน้ำร้อนดื่บไปทาราม เวฬุวัน วัดอัมพวันของหมอชีวก แล้วตรัสว่าบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดเจริญอิทธิบาท ๔ เป็นอย่างดีแล้ว หากประสงค์จะอยู่ตลอดกัปป (อายุกัปป) หรือเกินกว่านั้น ก็ได้ การที่ตรัสโดยทรงยกรมณียสถานทั้งหลาย เป็นข้อปรารภ ก็แสดงอยู่ในตัวถึงความสำคัญของความเป็นรมณีย์ ถึงแม้พระอานนท์จะไม่ทันนึกที่จะอาราธนา ก็เป็นการเตือนพระโยมบรรดาผู้ดำเนินในวิถีพุทธให้คำนึงใส่ใจในภาวะรมณีย์.

พระพุทธรูปปางลีลา ศิลปะแบบสุโขทัย อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙

พระพุทธรูปในก้อนหิน

พระไพศาล วิสาโล*

หินผาแข็งกระด้าง เนื้อหยาบ ไร้รูปทรง ย่อมสลักเสลาให้เป็นพระพุทธรูปอันงดงาม พระพักตร์อัมเิบ มีรอยยิ้มน้อย ๆ แจ่มใส เส้นสายอ่อนช้อยได้ ใครที่แลเห็นย่อมนึกชื่นชมความสามารถของประติมากร และอดพิศวงไม่ได้ว่าทำเช่นนั้นได้อย่างไร แต่หากถามประติมากรชั้นครู เขาอาจตอบว่าแท้จริงเขาได้เห็นพระพุทธรูปอันงดงามสถิตอยู่ในหินผานั้นตั้งแต่แรกแล้ว เขาเพียงแต่สลักเอาส่วนเกินออกมาเท่านั้น

เคยมีคนถามไมเคิล แอนเจโล ว่าเขาสลักประติมากรรมอันงดงามที่ตรึงใจผู้คน เช่น รูปปั้น David (ค.ศ.๑๕๐๔) และ รูปปั้น Pieta (ค.ศ.๑๕๑๙) ได้อย่างไร คำตอบของเขาก็คือ เขาเพียงแต่นึกเห็นประติมากรรมเหล่านั้นปรากฏอยู่ในแท่งหิน สิ่งที่เขาทำก็คือ สลักเอาส่วนเกินออกมาเพื่อเปิดเผยสิ่งที่มียู่แล้วข้างใน

* จากหนังสือบันทึกธรรมชาติ ๙ มกราคม ๒๕๕๓

หินทุกก้อน แม้จะด้อยค่า ก็สามารถสลักเป็นพระพุทธรูปได้
ทั้งนั้น เป็นแต่ขนาดหรือรูปลักษณ์เท่านั้นที่ต่างกัน นี่คือศักยภาพ
ของหินทั้งหมด ที่ศิลปินผู้สามารถยอมประจักษ์แก่ใจได้

ในการทำงานเดียวกัน จิตของทุกคน ไม่ว่าหยาบหรือละเอียด
ย่อมมีพุทธภาวะอยู่แล้วทั้งนั้น แต่พุทธภาวนั้นจะปรากฏแสดงอย่าง
สมบูรณ์เป็นที่ประจักษ์หรือไม่ อยู่ที่เราจะสามารถเอา “ส่วนเกิน”
ออกไปจากใจหรือไม่

ส่วนเกินนั้นมีอะไรอื่นหากได้แก่กิเลส คือโลภะ โทสะ
และโมหะ ซึ่งทำให้เกิดความยึดติดถือมั่นในตัวตน นำไปสู่การ
ไขว่คว้าสิ่งอื่น ๆ มาพอกพูนยิ่งขึ้น มิใช่แค่ทรัพย์สินสมบัติ ชื่อเสียง
เกียรติยศ และอำนาจเท่านั้น หากยังรวมถึงอารมณ์หมักหมม
นานาชนิด เช่น ความเศร้าหมอง ความท้อแท้ ความเชื่องซึม ฯลฯ
ซึ่งแม้ไม่พึงประสงค์ แต่กลับจับตัวเกาะหนาในจิตใจกลายเป็นความ
ทุกข์

ส่วนเกินในจิตใจนั้น จะสลัดออกไปได้ ต้องเริ่มต้นจากการ
รู้จักสละสิ่งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ทรัพย์สิน ที่ละเล็กละน้อย ด้วยการ
ให้ทาน แล้วขยายสู่การสละสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ความหวงแหน
ความเห็นแก่ตัว ความโกรธ ด้วยอภัยทานและด้วยการรักษาศีล หรือ
การเอื้อเฟื้อเกื้อกูลผู้อื่น ที่สำคัญที่สุดก็คือการสละ (ความยึดติด
ถือมั่นใน) ตัวตน “ตัวกู” นั่นคือส่วนเกินที่บดบังเคลือบคลุมพุทธภาวะ
ต่อเมื่อ “ตัวกู” สลายหายไป พุทธภาวะจึงจะปรากฏและเปล่งประกาย
ให้ประจักษ์

ไม่ว่าหินชนิดใด สูงค่าอย่างหยก หรือไร้ค่าอย่างหินปูน
หรือแม้แต่ไม้ ล้วนสลักเสลาให้เป็นพระพุทธรูปที่งดงามได้ฉันใด
มนุษย์ทุกคน ไม่ว่ารวยหรือจน ฉลาดหรือโง่เขลา ชายหรือหญิง
ปกติหรือพิการ ก็สามารถบรรลุพุทธภาวะ หรือเข้าถึงความรู้แจ้ง
จนสิ้นทุกข์ได้ฉันนั้น

หินทุกก้อน แม้จะด้อยค่า
ก็สามารถสลักเป็นพระพุทธรูปได้ทั้งนั้น...
ในทำนองเดียวกัน จิตของทุกคน
ไม่ว่าหยาบหรือละเอียด
ย่อมมีพุทธภาวะอยู่แล้วทั้งนั้น
แต่พุทธภาวนั้นจะปรากฏแสดงอย่างสมบูรณ์
เป็นที่ประจักษ์หรือไม่
อยู่ที่เราจะสามารถเอา “ส่วนเกิน”
ออกไปจากใจหรือไม่

พระไพศาล วิสาโล

๕ ปีที่วัดพุทธปัญญา

ดร. พระมหาจรรยา สุทธิญาณ*

เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๔๕ ฉันได้เดินทางมาลงเครื่องบินที่สนามบินดอนเมืองและเข้าสู่วัดพุทธปัญญาในตอนบ่ายๆ ขณะนั้นเป็นช่วงเวลาที่วัดพุทธปัญญากำลังอยู่ในระหว่างการมีปัญหาค้างใหญ่ วัดไม่มีพระสงฆ์อยู่ประจำ คนที่เคยมาทำบุญที่วัดก็เหลืออยู่ไม่กี่คน เพราะเมื่อวัดไหนก็ตามมีความขัดแย้งสูง ประชาชนที่มาทำบุญก็มักจะหลบหนีหายไปทันที เพราะทุกคนตระหนักเสมอว่าไปวัดทำบุญต้องสบายใจไม่ควรไปขัดแย้งหรือไปทะเลาะกับใคร

พอวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๔๐ ฉันก็อยู่ที่วัดพุทธปัญญาครบ ๕ ปี วันเวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว หากมองถึงสถิติของเจ้าอาวาสวัดพุทธปัญญาก่อนหน้าที่ฉันจะมาอยู่ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งวัดช่วงห้าปีแรก เจ้าอาวาสผ่านมาแล้วจากไปถึงสามรูป แต่ฉันเองมาอยู่ที่วัดพุทธปัญญารูปเดียว ๕ ปี ก็นับว่าอยู่ได้นานทีเดียว แต่วันหนึ่งในอนาคตก็ต้องจากไปไม่วันใดก็วันหนึ่ง เพียงแต่ยังไม่ทราบว่าจากไปในวันใดด้วยสาเหตุอะไรเท่านั้น แต่วันนี้เป็นวันครบรอบห้าปี จะต้องทำหน้าที่ให้ดีที่สุดเท่านั้น

ขณะนั้นมีคณะกรรมการบริหารและคณะกรรมการอำนวยการ และผู้ช่วยเลื่องงานอยู่ประมาณ ๗ คน วันนั้นเป็นวันอาทิตย์ ที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๔๕ จำได้ว่า มีเพียงคณะกรรมการและอุบาสิกคนหนึ่ง นอกนั้นไม่มีใคร เพราะเมื่อบรรยากาศปกคลุมไปด้วยความขัดแย้งจึงไม่มีใครกล้าก้าวเข้ามาสู่แวดวงแห่งความขัดแย้งนั้น ผู้ที่ยังอยู่ก็อยู่ด้วยความหวาดหวั่นไม่มั่นคง

เมื่อมีการประชุมกรรมการ เรื่องที่พูดก็เป็นเรื่องความขัดแย้งที่กำลังเผชิญอยู่นั่นเอง สิ่งที่ผมบอกกรรมการในขณะนั้นก็คือสิ่งที่ผ่านไปแล้วก็ปล่อยให้ผ่านไป หากติดอกติดใจเรื่องที่กระทบกระทั่งกันก็พยายามให้อภัย ทำเรื่องใหญ่ให้เป็นเรื่องเล็กและทำเรื่องเล็กให้หมดไป เราสามารถเริ่มต้นใหม่ได้ถ้ามีความตั้งใจ

เมื่อคณะกรรมการมีมติให้ฉันเป็นเจ้าอาวาสอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ ก็ประกาศนโยบายสั้นๆ ว่า ฉันจะอยู่ที่นี้เพื่อการศึกษา ปฏิบัติและเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้าที่เป็น "แก่นสาร" มากกว่าการทำงานด้านอื่น แม้ว่าจะต้องรับภาระหนี้สินค่าที่ดินที่หนักหน่วง แต่จะต้องตั้งอยู่บนหลักการแห่งธรรมวินัยและความเหมาะสมของพระสงฆ์อย่างเคร่งครัด หากการปฏิบัติอย่างนี้ไม่มีใครเข้าวัดให้การอุปถัมภ์ ที่ดินและบ้านที่ใช้สร้างวัดถูกยึดไป ก็พร้อมที่จะให้ถูกยึดและเดินทางกลับเมืองไทยจะได้พิสูจน์ให้ทราบกันว่า การเผยแผ่ธรรมะโดยไม่มุ่งหน้าหาเงินอย่างผิดทางต้องทำให้วัดถูกยึด พระธรรมทูตอื่น ๆ ที่จะมาทีหลังจะได้ทราบกันไว้

เมื่อตั้งใจแน่วแน่ที่จะนำพาวัดพุทธปัญญาเดินบนเส้นทางสายใหม่ที่ยังไม่มีใครกล้าทำกันมาก่อน ก็มีเสียงทักท้วงพอสมควร เมื่อใครทราบนโยบายนี้บางรายถึงกับโทรมาถามว่า พ่อเป็นเศรษฐีหรือไม่ ต้องหาเงินเข้าวัดอย่างที่คนอื่นเขาทำกัน ก็ตอบเขาไปว่า พ่อแม่มากจนและเสียไปหมดแล้วด้วย เพียงแต่ฉันอยากจะสร้างวัดให้เป็นวัดที่ไม่ถูกตัดสินนิทนาว่า เป็นวัดพุทธพาณิชย์ให้น้อยที่สุดเท่านั้น

จุดเริ่มต้นนำเอาตู้บริจาคที่มีอยู่ไปเก็บ ภายหลังนำไปทิ้งลงถังขยะไป การทำอย่างนี้ทำให้พระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ที่รักใคร่นับถือกันมีคนถามว่า ได้ข่าวว่าถึงกับไม่ตั้งตู้บริจาคเชียวหรือ จะอยู่ได้อย่างไร ก็ตอบไปว่า ลองทำดู หากอยู่ไม่ได้ก็กลับเมืองไทย ยังมีวัดร้างที่ไม่ต้องลงทุนด้วยเงิน พอที่จะอยู่ประพฤติพรหมจรรย์ไปได้อีก ๓,๐๐๐ วัด หากอยู่วัดละหนึ่งปียังเร่ร่อนอยู่ได้ถึง ๓,๐๐๐ ปี ตอบท่านที่เล่นที่จริงแต่มีความจริงมากกว่า

เคยมีร่องรอยแห่งการนำสายสิญจน์วงน้ำบิสุทธิ์ที่ยังอยู่ในกล่อง เพื่อเสกเป็นน้ำมนต์ให้คนบูชาได้อย่างสะดวก ภายหลังได้

นำสายสัญญาณไปทิ้งเสีย ไม่ต้องเสกน้ำมันต์ หากใครต้องการก็เอาเนื้อมันต์ไปลวก ๆ เนื้อมันต์คือธรรมะที่มีอยู่แท้ ๆ ปฏิบัติได้ จึงกลายเป็นวัดที่ไม่ต้องมีน้ำมันต์ ไม่ว่าในกรณีใด

ในศาลาน้อยที่สร้างขึ้นมาจากโรงรถ ยังมีสังฆทานชุดที่ห่อไว้ให้พุทธศาสนิกชนเช่าถวายเป็นทางหาเงินเข้าวัดอีกทางหนึ่ง ที่นิยมกันมากในประเทศอเมริกาเพราะเป็นทางหาเงินที่ต้นทุนต่ำอย่างมาก บางวัดเล่ากันว่า สังฆานเพียง ๒๐ ชุด ขายวนไปเวียนมาได้ปัจจัยถึงห้าหมื่นเหรียญ ก็บอกกับกรรมการว่า วัดพุทธปัญญาจะถวายอาหารเป็นสังฆทานตามคำกล่าวถวายสังฆทาน แต่จะยกเลิกสังฆทานเวียนเทียนนั้นอย่างเด็ดขาด ใครจะทำก็ทำกันไป แต่เราจะลองไม่ทำดู

การยกเลิกสังฆทานเวียนเทียน ทำให้กรรมการบางท่านคิดหนัก แต่พูดไม่ออก เพราะไม่รู้จะพูดอย่างไรในเมื่อบอกว่าต้องการสร้างวัดให้ปลอดจากพุทธพาณิชย์ก็ว่ากันแบบสุด ๆ ไปเลย ไม่ต้องมีเยื่อใยนอกกริตใจ ๆ อะไรเหลืออยู่ ไม่ต้องกลัวอะไรทั้งนั้น เจ็บเป็นเจ็บ ให้ธรรมะและพุทธวิธีที่ถูกต้องดำรงอยู่เป็นพอ พระสงฆ์ตายได้ ลาสิกขาได้ วัดล้มได้ แต่พระพุทธศาสนาที่แท้ต้องอยู่ต่อไปอีกยาวนาน

เมื่อแรกเดินทางมาอเมริกา เห็นพระสงฆ์วัดต่าง ๆ ขับรถกันเป็นทิวแถว ด้วยข้ออ้างที่ควรค่าแก่การขับรถที่ไม่เคยมีมาก่อนในประเทศไทยว่า มีความจำเป็นเพราะพระสงฆ์มาอยู่ที่นี่อเมริกาต้องพึ่งตนเอง ไม่มีใครมาขับรถให้ ไปไหนมาไหนลำบาก

ประชาชนชาวไทยที่ไม่เคยชินกับการขับรถของพระสงฆ์มาก่อน เห็นแล้วทำใจลำบาก พูดไม่ออกเพราะสิ่งที่ท่านอ้างมานั้นเป็นความจริง แต่ละวัดพอถึงวันธรรมดาญาติโยมก็จะพากันไปทำงาน ปล่อยพระสงฆ์ให้อยู่วัด จะไปไหนก็ได้ มีธุระอะไรก็ต้องรอให้ญาติโยมเข้ามานั้นแหละ จึงจะได้ไปทำธุระ

แต่ฉันก็คิดว่า แม้พระสงฆ์จะต้องเผชิญกับความจำเป็นที่จะต้องขับรถถึงขนาดนั้น ก็จะต้องทดลองดูเพื่อพิสูจน์ว่า หากพระสงฆ์ไม่ขับรถ จะทำหน้าที่พระธรรมทูตได้หรือไม่ จะเดินทางไปไหนมาไหนได้ไหม จะพึ่งรถของญาติโยมได้แค่ไหน และเพื่อเป็นการส่งเสริมชีวิตของพระสงฆ์

ที่เรียบง่ายไม่ทิ้งรากฐานเดิม หรือใช้ภาษาอาจารย์สุลักษณ์ว่าไม่เป็นวั
ลิมติน จึงเสนอว่าแม้ถวัดก็ไม่ต้องมีจะเป็นการประหยัดอีกทางหนึ่งด้วย

ฉันได้ผ่านการพิสูจน์มาแล้วห้าปีว่า แม้พระสงฆ์ไม่ขับรถเอง
รักษาประเพณีของพระสงฆ์ไทย ก็สามารถทำหน้าที่พระธรรมทูตได้
อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง และยังทำให้ประชาชนไทยที่ยังไม่คุ้นชินได้
มีความชื่นใจและไม่ตกใจอีกด้วย

ฉันสามารถเดินทางไปลงอุโบสถในวันปาฏิโมกข์ที่วัดไทยแอลเอ
ด้วยรถเมล์ ๔๘๐ แล้วต่อรถใต้ดินไปขึ้นนอร์ทฮอลลิวูด ต่อรถเมล์สาย
๕๒ ไปถึงหน้าวัดไทย ด้วยราคาเพียง ๔ เหรียญ ๒๕ เซ็นต์ รวมทั้งไป
ทั้งกลับไม่เกิน ๑๐ เหรียญ หนึ่งเดือนจ่ายเพียงไม่ถึง ๑๐ เหรียญ แม้จะ
ต้องไปเรียนหนังสือด้วยทุกวันก็ไม่เกิน ๓๐ เหรียญต่อเดือน คิดอย่างไร
ก็ยังถูกกว่ารถยนต์ ถูกกว่าการไปรถส่วนตัวที่จะต้องเติมน้ำมันครั้งละ
๒๐ เหรียญเป็นอย่างต่ำ

ตลอดระยะเวลาห้าปีที่ผ่านมาฉันสามารถกล่าวได้ว่า ฉันทำ
หน้าที่พระธรรมทูตได้อย่างไม่บกพร่อง โดยไม่ต้องขับรถส่วนตัวหรือ
มีรถยนต์ไว้ในวัดได้เลย ตามคติที่ท่านอาจารย์พุทธทาสเคยพร่ำสอน
เสมอว่า "ชาวพุทธต้องอยู่อย่างต่ำ กระทำอย่างสูง" โดยเฉพาะพระสงฆ์
ซึ่งชาวพุทธมอบให้เป็นผู้นำของพุทธบริษัท ที่จะต้องดำเนินชีวิตที่เป็น
ตัวอย่างของผู้ไม่หลงใหลในวัตถุนิยมด้วยแล้ว ต้องตระหนักอย่างมาก
ทีเดียว

ชาวพุทธส่วนใหญ่และพระสงฆ์โดยทั่วไปมักจะเข้าใจกันไปใน
ทิศทางเดียวกันว่า ศาสนาพุทธ พราหมณ์ ไสยศาสตร์อยู่ในวัดเดีย
วกันได้ ทำพร้อมกันได้ ดังศาสนสถานทั้งหลายที่เห็นอยู่โดยทั่วไป แทน
ที่จะเป็นสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปฏิมาอันเป็นสัญลักษณ์แห่ง
พระมหากรุณาธิคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระปัญญาธิคุณ กลับเป็นที่
สิงสถิตแห่งลัทธิไสยศาสตร์และเชนอยู่โดยทั่วไป ดังเห็นได้จากการบน
บานศาลกล่าวอันวอนพระพุทธรูป ทำพระพุทธรูปและรูปเจ้าแม่ เจ้าพ่อ
ต่างๆ ให้เป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของศาสนาเชนหรือฮินดูที่ว่าใน
ธาตุทุกชนิดมีชีวะสิงสถิตอยู่ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการเอาความเชื่อ
ของศาสนาอื่นเข้ามาครอบงำพุทธศาสนาจนหาร่องรอยแห่งพุทธศาสนา
ไม่เจอ

ในวัดหรือพุทธศาสนสถานจึงเต็มไปด้วยลัทธิไสยศาสตร์และโหราศาสตร์ เพื่อตอบสนองความพอใจของประชาชนที่ยังไม่มีความรู้ ว่าอะไรเป็น "พุทธ" อะไรเป็น "ไสยศาสตร์" อะไรเป็น "พราหมณ์" อะไรเป็น "เซน" ยิ่งปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ด้วยแล้วเป็นปีแห่งไสยศาสตร์จริงๆ วัตถุมงคลไสยศาสตร์ทุกชนิดที่ผ่านการทำพิธีปลุกเสกด้วยลัทธิพราหมณ์ ออกมาล้วนมีราคาแพงลิ่ว

ฉันมีความเห็นเป็นการส่วนตัวว่า ถึงเวลาที่จะต้องแยกกันชัดๆ ว่าอะไรเป็นไสยศาสตร์ อะไรเป็นพุทธศาสตร์ ไม่ควรปนเปหรือครอบงำกันจนสับสนอย่างนี้ ผลออกมาพระพุทธรูปศาสนาที่แท้จริงถูกบิดเบือนให้เข้าใจผิดไปว่าเป็นศาสนาที่มกมาย ไร้สาระ ไม่มีเหตุผล ปฏิบัติไม่ได้ ขัดขวางการพัฒนา เป็นการทำลายศาสนาที่คนทำลายไม่เคยรู้ตัวว่า กำลังทำลาย แต่เข้าใจผิดว่าเป็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนาด้วยซ้ำไป

ฉันจึงมีความตั้งใจว่า จะสร้างวัดพุทธปัญญา ให้เป็นวัดที่มีการศึกษาพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่มุ่งไปสู่การใช้พระธรรมมาดำเนินชีวิต มีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งตามหลักของชาวพุทธแต่ครั้งพุทธกาลโดยไม่พึ่งสิ่งอื่นใดนอกเหนือไปจากนี้

เมื่อมีความทุกข์ก็พิจารณานำเอาพระพุทธรูป พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณมาเป็นแนวทางแห่งการแก้ไข ไม่ใช่วิธีการอื่น เพราะมั่นใจว่า พระพุทธรูปคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ มีพละานุภาพเพียงพอต่อการปฏิบัติเพื่อการดับทุกข์ได้ ซึ่งทุกสิ่งต้องทำเอง ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า "ตถาคตเป็นเพียงผู้ชี้ทาง ส่วนการเดินทางไปสู่ความดับทุกข์เป็นเรื่องของเธอ"

ห้าปีที่ผ่านมาวัดพุทธปัญญาจึงดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยอาศัยพระคุณของพระรัตนตรัยโดยไม่ใช้สิ่งอื่นนอกเหนือไปจากพระพุทธศาสนาเข้ามาปะปนให้สับสน แต่ทั้งนี้ก็พร้อมที่จะเป็นมิตรกับผู้ที่ถือสิ่งอื่นเป็นทางแห่งความดับทุกข์อย่างไม่มีข้อรังเกียจแต่อย่างใด เพียงแต่ต้องการให้ทราบว่า วัดพุทธปัญญาจะพึ่งพระรัตนตรัยเป็นแสงสว่างนำทางชีวิตเท่านั้น

เมื่อถึงเทศกาลต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ กฐิน เข้าพรรษา ออกพรรษา วิสาขบูชา มาฆบูชา ลอยกระทง วัดต่าง ๆ มักจะถือโอกาสนี้จัดงานรื่นเริง เพื่อดึงดูดใจประชาชนให้ไปชมหรสพและซื้อสิ่งของต่าง ๆ ที่ทางวัดจัดขึ้น เพื่อหาเงินเข้าวัดด้วยวิธีการต่าง ๆ สารพัดเป็นที่ทราบกันว่า หลายวัดจัดงานแต่ละครั้งได้เงินเข้าวัดเป็นเรือนแสนเหรียญขึ้นไป

ฉันคิดว่า การจัดงานรื่นเริงในวัดไม่ว่าวิธีใดย่อมเป็นการกระทำที่ผิดวัตถุประสงค์ของศาสนสถาน เพราะวัดเป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาปฏิบัติธรรมเพื่อบ่มเพาะความสงบเป็นจุดหมายปลายทาง ยิ่งสงบเท่าไร ยิ่งส่งเสริมการศึกษาธรรมะให้แจ่มแจ้งได้เท่านั้น แต่การจัดมหรสพหรือการละเล่นต่าง ๆ เป็นเรื่องที่ทำให้วัดมีเสียงดังอีกทีก็ ครึกโครม ซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อความสงบ อันเป็นวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของวัดในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า อาราม ซึ่งแปลว่า สถานที่ที่น่ารื่นรมย์ ซึ่งตรงกันข้ามกับสถานเรีงมย์อย่างสิ้นเชิง

วัดพุทธปัญญา จึงไม่จัดงานการละเล่นสนุกสนานรื่นเริงทุกชนิด เพื่อดึงดูดคนให้เข้าวัด แต่ยินดีต้อนรับผู้ที่มีความสนใจใคร่จะศึกษาธรรมะ ด้วยความเต็มใจและตั้งใจ เพื่อความรู้ ความเข้าใจแจ่มแจ้งแห่งธรรมอย่างแท้จริง การไปวัดคือการแสวงหาความรู้ทางธรรมอย่างตรงประเด็น ไม่เปลี่ยนแปลงจุดประสงค์อย่างอื่นนอกจากเรื่องธรรมะ เพราะวัดมีความเหมาะสมที่จะจัดการเรื่องธรรมะได้มากกว่าเรื่องอื่น

ห้าปีที่ผ่านมามีได้จัดวัดเพื่อการเผยแผ่ธรรมะมากกว่าเรื่องอื่นใด เพราะหน้าที่หลักของพระธรรมทูต คือการเดินทางมาประกาศธรรมะให้แก่ผู้ที่ต้องการธรรมะเท่านั้นวัดพุทธปัญญาได้จัดสื่อธรรมะทั้งหนังสือ ซีดี ดีวีดี วีซีดีและทีวีเพื่อส่งธรรมะไปถึงผู้สนใจอย่างมิได้ขาด ส่วนกระบวนการสร้างวัดก็ได้วางไว้เป็นลำดับแห่งพัฒนาการไว้ว่า สร้างใจ สร้างคน สร้างชุมชน และสร้างวัด

จากวันแรกที่เดินเข้ามา วัดพุทธปัญญามีคนเข้าวัดไม่ถึงสิบคน วันนี้ปีที่ห้า วัดพุทธปัญญาได้มีโอกาสพบปะผู้เฝ้าธรรมไม่ต่ำกว่าห้าสิบ หรือหกสิบคนต่ออาทิตย์อย่างต่อเนื่องมิได้ขาด โดยไม่ต้องจัดการละเล่นหรือมหรสพที่จะมาชักจูงใจคนเข้าวัดแต่อย่างใด เพราะเมื่อทุกคนได้ศึกษาธรรมะกันอย่างตรง ๆ ไม่อ้อมค้อม นำสู่การประพฤติปฏิบัติใน

ชีวิตประจำวันอย่างตรงประเด็นย่อมจะได้รับผลเป็นความสุขสงบเย็น
กายดี จิตสงบ พบความสุขง่าย ๆ ก็คิดถึงผู้อื่นจึงช่วยกันบอกต่อ ๆ กัน
ไปว่ามาฟังธรรมกันเถิด ธรรมะมีคุณค่ามากสำหรับชีวิต

เมื่อได้ลองปฏิบัติธรรมดูก็พบว่า มีเพื่อน ๆ จำนวนมากที่สนใจ
ใฝ่ธรรมอย่างจริงจัง ช่วยกันเป็นกำลังใจ ช่วยงานต่าง ๆ อย่างไม่เห็นแก่ตัว
กลายเป็นชุมชนคนรักธรรม เพราะมารวมตัวกันด้วยธรรมไม่ปรารถนา
จะรับสิ่งอื่นใดนอกเหนือไปจากธรรม

ชุมชนได้ขยายตัวใหญ่ขึ้นมาตามลำดับ ทุกคนล้วนมีจิตใจเปี่ยม
ด้วยความกรุณา เวลามีภัยพิบัติ เช่น ภัยสึนามิ หรือพบเยาวชนได้รับความ
ยากลำบาก เมื่อบอกข่าวเหล่านี้ให้ทราบก็รีบชวนกัน ขนขวาย
บริจาคตามศรัทธาตามที่เห็นว่าสมควรจะให้ความช่วยเหลือ ได้ช่วยเหลือ
ผู้ทุกข์ยากกันไปหลาย ๆ ครั้งในแต่ละปีที่ผ่านมา

บัดนี้ วัดพุทธปัญญา มีที่ดินเป็นของวัดแล้ว ชาววัดพุทธปัญญา
ผู้ใฝ่ธรรมล้วนเปี่ยมด้วยขันติธรรม ทนร้อนทนหนาวฟังธรรมได้ตั้งไม้
กันมาทั้งที่กริฟฟิธพาร์คเป็นเวลาห้าปีไม่หนีไปไหน บัดนี้ทาง City of
Pomona ได้อนุญาตให้สร้างวัดตามระเบียบของ City แล้ว ชาววัดพุทธ
ปัญญาจึงจำเป็นต้องสร้างศาลา ลานจอดรถและรั้วสองด้านตามที่ City
กำหนด

จึงได้นัดแนะพร้อมใจกันว่า วันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๐
จะเป็นวันวางศิลาธรรม เพื่อลงหลักปักฐานพุทธธรรมลงบนดินแดน
อเมริกาอย่างมั่นคง เพื่อประโยชน์ของชาวโลกอย่างไม่มีที่สิ้นสุดไม่มี
ประมาณ ตามพระพุทธรูปประสงค์ของพระพุทธองค์ที่ฝากไว้ทุกประการ

ห้าปีที่วัดพุทธปัญญา เป็นห้าปีแห่งการร่วมมือ ร่วมแรง และ
ร่วมใจกัน สร้างใจ สร้างคน สร้างชุมชน สร้างวัดเพื่อส่งเสริมศาสนา
ทั้งในด้านศาสนธรรม ศาสนพิธี ศาสนวัตถุ ศาสนบุคคล ไปพร้อม ๆ กัน
เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในวิถีทางที่ทุกคนปรารถนา
สืบไป

๒๒ เมษายน ๒๕๕๐

พระพุทธรูปศิลปะคันธาระ

ระเียบคทภมภมในพระพุทธรูประติภ

เขมำนันทะ*

หินสลักพุทธรูประติช่วง ๓๐๐ - ๖๐๐ ปี หลังพุทธรูปรินิพนานซึ่งใช้สัญลักษณ์อันหนึ่งอันใดแทนทั้งองค์เจ้าชายสิทธัตถะและพระพุทธรูปเจ้านั้น นับว่าเป็นงานศิลปะริเริ่มสร้างสรรค์สำคัญยิ่งเพราะเป็นทั้งจุดเริ่มต้นของการพัฒนาการทางสุนทรีย์ตามแนวทางใหม่ในท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมโบราณของอินเดียที่สืบทอดต่อกันมานานนับเป็นพัน ๆ ปี อีกทั้งเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ถึงประวัติของบุคคลจริงกับประวัติพัฒนาการของการใช้สัญลักษณ์แทนสภาวะธรรม คลุกเคล้าผสมผสานกันไปอย่างน่าสนใจยิ่ง

หินสลักทั้งสามสมัย สาญจี ภาระหุต และอมราวดีนั้น บอกเรื่องราวลำดับของเจ้าชายสิทธัตถะ ผู้สละราชสมบัติออกผนวช เป็นผู้เร่ร่อนพเนจรเสาะแสวงหาความจริงของชีวิต จนกระทั่งหลุดพ้นจากสังสารวัฏบรรลู่ถึงคุณอันยิ่งใหญ่ จนกลับกลายเป็นศาสดาผู้เลิศสุด หินสลักทั้งสามสมัยนี้มิได้ใช้ทรวดทรงรูปร่างของมนุษย์ แต่กลับใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ แทนตลอด ตั้งแต่ทรงเป็นเจ้าชาย จนเป็นพระพุทธรูปเจ้า และเสด็จเข้าพระนิพนาน

* คัดจากหนังสืออันเนื่องกับทางไท: ว่าด้วยอารยธรรมตะวันออก-ตะวันตก ศาสนศิลป์วรรณนา
ข้อพิณใจในศิลปวิทรรศนา, ๒๕๓๘.

ในบรรดาสัญลักษณ์เหล่านั้น มีอยู่สัญลักษณ์หนึ่งซึ่งเป็นทั้งจุดเริ่มแรกสุด (ราชวงศ์ซุงคะ, ๑๘๗-๑๔ B.C.) ตราบจนมีพระพุทธรูปอย่างทุกวันนี้ นั่นเป็นสัญลักษณ์ของสฤญญา โดยทั้งเนื้อที่ว่างไว้พอให้เข้าใจได้ กล่าวได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ที่ปราศจากเครื่องหมายใด ๆ ตลอดช่วง ๓๐๐ - ๖๐๐ ปี หลังพุทธปรินิพพาน นายช่างและผู้รู้ครั้งนั้นไม่ได้ใช้ทรวดทรงมนุษย์แทนองค์พระศาสดาเลย นอกจากสัญลักษณ์ เช่น ดอกบัวบาน ปุณณภู สวัสดิกะ ตีรรัตนะ ผาพระบาท เสาไฟ ช้าง พระสถูป ฯลฯ อีกทั้งสลักอักษรพราหมี ภาษาปรากฏไว้ในที่บางส่วนของประติมากรรมนูนต่ำ ซึ่งพอจะเห็นเค้าได้ว่าเจตนารมณ์ของการสร้างสรรค์งานในทั้ง ๓ สมัยนั้น ต้องการที่จะเล่าเหตุการณ์ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าตั้งแต่ต้นจนจบ เพื่อให้การศึกษาต่ออนุชนรุ่นถัด ๆ มา ทั้งในส่วนประวัติบุคคลจริงทางประวัติศาสตร์ และสภาวะธรรมที่เป็นโลกุตระเหนือโลก อันยากที่จะแสดงออกด้วยสื่อใด ๆ ได้ นับว่ากลุ่มผู้ริเริ่มได้ก่อกำเนิดการพัฒนาการด้านสุนทรีย์ เยี่ยงพุทธศิลป์ไว้ในเชิงสัญลักษณ์ที่ปฏิเสธลักษณะมนุษย์ (ซึ่งถือว่าเป็นส่วนเปลือกนอก) จนบรรลุถึงสุนทรีย์ภาพชั้นเยี่ยมยอดในพระพุทธรูประติมารุ่นหลัง ๆ (โดยเฉพาะสมัยคุปตะ) อันถือเอาทรวดทรงมนุษย์เป็นปทัฏฐาน หากแต่กระทำให้บรรลุถึงมโนคติอันสมบูรณ์ จนถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของพระศากยบุตร เป็นทั้งมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่สุด (ตามการมองแห่งแนวทางประวัติศาสตร์) และเป็นทั้งสภาวะธรรมเหนือมนุษย์ (ตามแนวทางโลกุตระ)

พัฒนาการทางด้านรูปแบบและสุนทรีย์ภาพจากสัญลักษณ์ล้วน ๆ ไปสู่ทรวดทรงของมนุษย์นั้น เป็นเส้นทางเดินอันยาวนานของพระพุทธรูประติมา และยังรักษาความบริสุทธิ์จากตันธารความคิดแรกไว้ได้ สุนทรีย์ภาพของชาวพุทธอันแสดงออกในพระพุทธรูประติมา ไม่เพียงเป็นความเอิบอัมใจ และมิ่งขวัญเมืองของชุมชนชาวพุทธเท่านั้น หากสิ่งที่ล้ำเลิศนี้ ได้บรรลุถึงความเป็นยอดหิมาลัยของวัฒนธรรมอินเดีย และบางทีถ้าเราไม่ลังเลที่จะศึกษาให้ถึงแก่น สิ่งนี้อาจจะเป็นสภาพสมบูรณ์ที่ความจริง ความดี และความงาม ได้เป็น ๓ หน้าตัดของเพชรเม็ดเดียวอันเจียรไนแล้วของมวลมนุษย์

ความงามในทรวดทรงมนุษย์อันสมบูรณ์ (มหาบุริสลักษณะ) นั้น ได้เจียรไนตัวเองโดยน้ำมือและน้ำใจของพุทธมามกะสืบๆ มาในทุกๆ ประเทศที่คำสอนของพระพุทธเจ้า ได้ปลูกให้ประชาชนตื่นขึ้นจากการหลับ และผลสำเร็จก็สะท้อนออกมาที่พระพุทธประติมาอันงามล้ำเลิศ เป็นมิ่งมงคลเมืองของทิเบต ลังกา พม่า ไทย ลาว เขมร ญี่ปุ่น เกาหลี มองโกเลีย และจีน รวมทั้งอาณาจักรของชุมชนชาวพุทธที่ไม่ได้ระบุชื่อทั้งหมด

พระพุทธรูป คือ ขวาสารอันประเสริฐ เป็นสิ่งสุดรักสุดบูชา เป็นรูปลักษณะอันวิเศษขององค์ศาสดา เป็นมณฑลธรรม เป็นรหัสสัญลักษณ์ ช่วงขณะแห่งการตรัสรู้ เป็นความงามอันเปี่ยมด้วยระเบียบวินัยแห่งศิลปะ เป็นสื่อบ่งบอกถึงอารมณ์กรรมฐาน เป็นสื่อถึงสภาวะวิมุตติหลุดพ้นจากสังสารวัฏสมบุรณ์ เป็นขวาสารของความกลมกลืน และกรุณาโลกอันยุ่งเหยิง สลับซับซ้อน เบียดเบียน รุนแรง ทารุณ โหดร้าย และเต็มไปด้วยบรรยากาศของความหวาดกลัว จำต้องเพ่งมองพระพุทธประติมา และเรียนรู้สิ่งที่ตรงข้าม อันเป็นยอดปรารถนาของมนุษย์แห่งโลกนี้หรือโลกอื่นด้วยกันทุกรูป ทุกนาม

ฐานะและบทบาทของพระประติมา

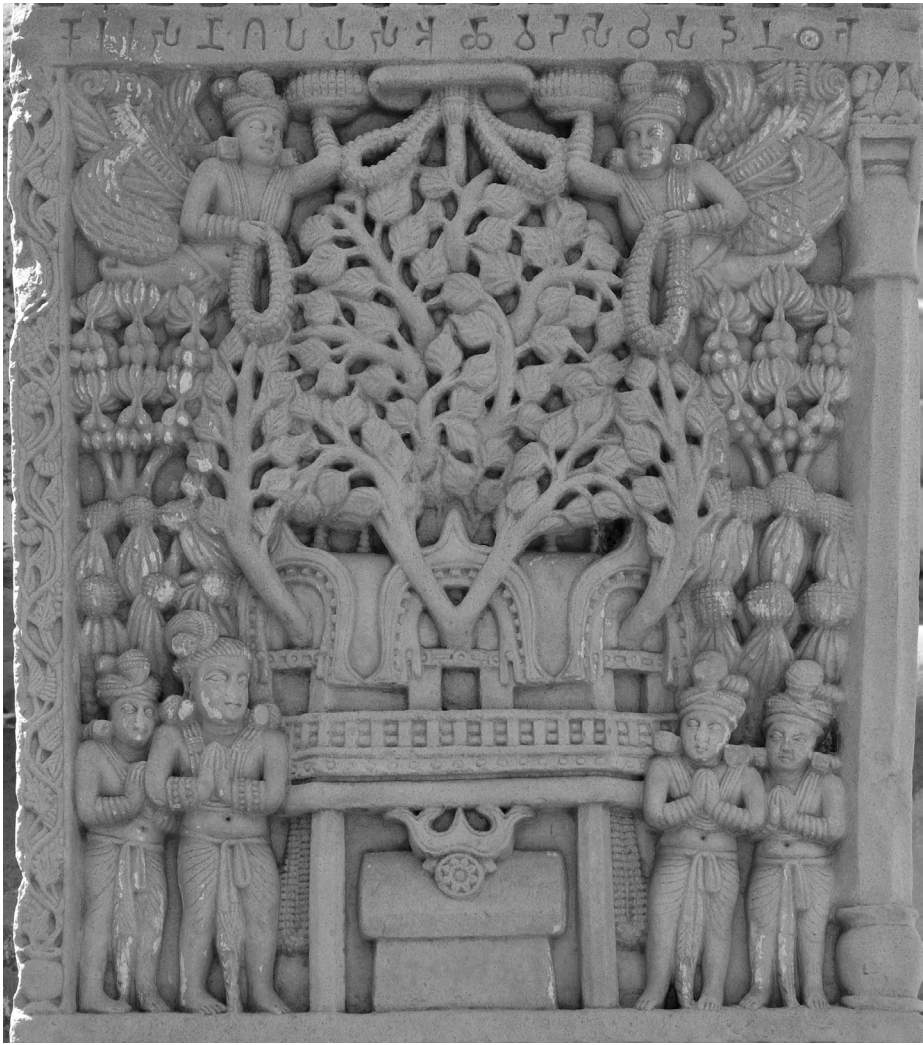
คติในการสร้างหินสลักภาพพระพุทธประวัติยุคต้นสมัยสาญจี ภาระหุต อมราวดี ซึ่งไม่มีคตินิยมทางสร้างพระศาสดาด้วยทรวดทรงมนุษย์ ดำเนินมาจนกระทั่งถึงสมัยที่แนวคิดอย่างกรีกได้เข้ามามีบทบาท กล่าวคือ เมื่อมีนานเดอร์ราชาบดีกรีกยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาแล้ว หินสลักพุทธประวัติแบบคันธาระก็เริ่มมีบทบาทสูงขึ้น หินสลักสมัยนี้ถือคตินิยมทางศิลปะจากรูปเทพ เช่น อะพอลโล ชูส ฯลฯ เป็นแม่แบบสำหรับสร้างพุทธประติมาโดยไม่แยแสต่อคตินิยมของชาวตะวันตกและทั้งไม่ซาบซึ่งเข้าถึงสาระในการใช้สัญลักษณ์สัญลักษณ์ตามแบบอย่างสมัยต้นทั้งสาม

แนวคิดกรีกยืนพื้นอยู่บนสัดส่วนของคน และมองพระประวัติของพระพุทธเจ้าว่าเป็นประวัติของวีรชน การกระทำตั้งแต่ออกผนวชเสาะแสวงหาความจริง ทรมานตน จนกระทั่งประสบความสำเร็จนั้น เป็นบทบาทของคนคนหนึ่ง และเป็นคนคนเดียวโดยตลอด หินสลักต่าง ๆ จึงถูกสร้างขึ้นเสริมวีรกรรมอันนั้น น่าสังเกตว่าพุทธรูปปางทรมานตนอดพระกระยาหารนั้น กรีกถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวีรกรรม และได้สร้างประติมาขึ้น รวากับเป็นสิ่งสลักสำคัญในทางเสริมประวัติอันอาจหาญของพระองค์ท่าน ในเมื่อสิ่งนี้ไม่อยู่ในความใส่ใจของแนวคิดของชาวพุทธอินเดียหรือชาวพุทธทั่ว ๆ ไปเลย ทั้งนี้เพราะถือกันว่า การทรมานตนนั้นเป็นเรื่องเปล่าประโยชน์ หาใช่แนวทางที่ถูกต่องดงามที่พระองค์สั่งสอนไม่

ไม่เป็นความจริงเลยที่จะกล่าวว่า คตินิยมทางศิลปะสมัยคันธาระมีอิทธิพลเหนือสกุลช่างของชาวพุทธอินเดียจนส่งผลให้เกิดการทำตาม รวมถึงรูปลักษณะบางส่วน เช่น พระเกตุมาลาเหนือพระเศียร หรือริ้วรอยจีวรห่มนั้น ว่าสกุลช่างอินเดียได้แบบจากเครื่องแต่งกายนักปราชญ์กรีก (ซึ่งอินเดียไม่ต้องทำเช่นนั้น ในเมื่ออินเดียนั้นมากไปด้วยนักบวชและมีวิธีการนุ่งห่มเยี่ยงนักพรตมานานนับศตวรรษ)

แท้จริงถ้าเราพิจารณาผ่านทางหลักสุนทรียแล้ว เราจะเห็นว่าพระพุทธประติมาฝีมือสกุลช่างอินเดียยุคเริ่มนี้ ไม่มีพัฒนาการอย่างอิสระสืบต่อจากรูปสัญลักษณ์มาแต่เดิม นับตั้งแต่รูปเวียนเนื้อที่ว่างจนค่อย ๆ กลายเป็นเส้าไฟ (ในแบบอมราวดี ช้างนาพาครีสบบแทบพระบาท) ซึ่งทรวดทรงของสัญลักษณ์นั้นใกล้เคียงเข้ามาทางเรือนร่างมนุษย์ ทั้งเทคนิคฝีมือก็ประณีตสูงส่งมากแล้ว เพียงแต่ยังไม่ถึงเวลาที่ทรวดทรงเรือนร่างมนุษย์จะถูกทำให้เป็นสัญลักษณ์ของพระตถาคตเท่านั้น

ในพระพุทธศาสนานั้นคำว่า อริยาโต หมายถึง การเกิดใหม่ หลังจากความตายของความเป็นปุถุชนดับลงก็เกิดใหม่สู่ความเป็นนิสเร ดังนั้น กิริยาแห่งความตายลงของคน ๆ หนึ่งที่ข้อสิทธิติดะกับการอุปบัติขึ้นของพระพุทธเจ้านั้นเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณากันให้มากกว่าการมอง

ภาพหินแกะสลักเหตุการณ์การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าที่สถูปสาญจี ราวพุทธศตวรรษที่ ๔

เช่นนี้ไม่เหมือนการมองแบบกรีก แต่เป็นการมองเข้าสู่มรรคผล การละ
สิ้นซึ่งตัณหาอันเป็นเชื้อชีวิตแห่งความทุกข์ทรมาน ประหนึ่งเป็นเชื้อไฟ
ปรุ้งแต่ให้เราร้อน ต่อการแสวงหาทั้งกามภาวะ หรือแม้แต่แสวงหา
ความบริสุทธิ์ ครั้นพลังผลักดันนี้มอดดับสนิทลง ชีวิตใหม่ก็ย่อมไม่มีแรง
ขับเช่นเดิมอีก ดังนั้น ชีวิตสองท่อนนั้นแม้จะอยู่ในลำดับ แต่มีความแตก
ต่างกันอย่างสิ้นเชิง ทั้งภายในและความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอก
นั่นคือ ความต่างของสิทธิทัศนะผู้รื้อราน ดินรน ขวนขวายอยู่กับการ
แสวงหาความจริงและยังไม่พบ กับพระพุทธรเจ้าผู้สิ้นการแสวงหาเพราะ
ประสบความจริงโดยสมบูรณ์ ทุก ๆ ก้าวย่างของพระองค์ไม่มีอุปสรรค
ดังที่เคยมีในทุกก้าวย่างของเจ้าชายสิทธัตถะ พระองค์ท่านทรงเป็นพุทธะ
ดังนี้แหละทัศนคติที่มองเข้าสู่สถานการณ ที่เปลี่ยนไปแล้วอย่างสิ้นเชิง
จึงให้ความสำคัญต่อการตรัสรู้อันตรัสมาสัมโพธิญาณกว่าส่วนอื่นใด
เพราะว่าปราศจากการตรัสรู้แล้ว การสละความสุขเยี่ยงเจ้าชายแห่งราช
สำนักออกทรมานตน เสาะแสวงหาอันยิ่งใหญ่นั้นก็เป็นสิ่งไม่มีความ
หมายแต่อย่างใด เจ้าชายผู้นำสงสารก็เป็นเพียงสันยาสีผู้หนึ่งในกระแส
วัฒนธรรมเดิมที่สั่งเวยชีวิตให้แก่ความเชื่อเก่า ๆ และได้บริโภคผลเพียง
ความสงบเยี่ยงนักพรต หรือโยคีสามัญ

พระพุทธรเจ้านั้นเป็นบุคคลจริงในประวัติศาสตร์และมีการเข้าถึง
ความหลุดพ้น และพระองค์ท่านก็พ้นจากภาวะหรือสถานะของผู้แสวงหา
อย่างสิ้นเชิง ก่อนหน้าตรัสรู้อันตรัสมาสัมโพธิญาณ เจ้าชายพระองค์นั้น
ยังช่วยตัวเองให้หลุดพ้นไม่ได้ ทั้งไม่อาจสอนธรรมที่เป็นไปเพื่อความ
หลุดพ้นให้ผู้อื่นด้วย พระองค์ทั้งไม่รู้ และไม่สามารถชี้ทางให้ใคร ๆ ได้
ส่วนพระพุทธรเจ้าเป็นผู้รู้ ทั้งยังช่วยชี้ทาง ให้ผู้อื่นรู้ได้ด้วย นี่เองคือ
ความแตกต่างกันของคน ๆ เดียวที่มีจริงในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ
แต่เป็นสองช่วงของชีวิต และยิ่งกว่านั้นชีวิตช่วงโชติช่วงด้วยเปลวไฟ
แห่งวิมุตติญาณนั้น ได้เผาผลาญชีวิตเดิมให้ดับสิ้นไปดังเปลวไฟกระทำ
ให้เชื้อไม้กลับเป็นถ่านไหม้ไปหมดสิ้น

หากว่าศิลปินหรือนายช่างต้องสร้างงานศิลปะของเขาตามทัศนคติอันนี้ เขาย่อมใช้พลังสร้างสรรค์ที่ผิดแผกจากคติกรีกทีเดียว ทรวดทรงของมนุษย์ก็คงทรงไว้ เพราะว่าแม่แรงขับฟุ้งปรุ่งแต่งของเจ้าชายดับสนิทแล้ว หากแต่เรือนร่างยังดำเนินไปภายใต้นามของพระพุทธรูป ดังนั้น ภายใต้เรือนร่างมนุษย์นั่นเองที่มหาปุริสลักขณะ (อันเกิดแต่การสั่งสมบารมีต่าง ๆ มาอย่างสมบูรณ์) เป็นที่แสดงออกในเชิงสุนทรีย์

มโนคติในพระพุทธรูปประวัติตามแบบอย่างคันธาระ (ซึ่งเป็นคติกรีก) เป็นประวัติของวีรชนคนเก่งไปทุกด้าน และทั้งไม่มีแบ่งแยกช่วงชีวิตอย่างปุถุชนออกจากอริยชน ในเมื่อคติแบบพุทธรูปอื่นเดียวนั้นมีรากฐานคตินิยมอีกอย่างหนึ่งที่ว่า พระพุทธรูปเจ้านั้นไม่ใช่เจ้าชายสิทธัตถะ

ในการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมโพธิญาณนั้น พระองค์ท่านได้นามว่าพระตถาคต ซึ่งหมายถึงผู้ไปอย่างนั้น (ในจีนเรียกยูไล-ผู้มาอย่างนั้น) ตถาคตคืออะไร ทรงตรัสเองว่า สัตว์ทั้งหลายคือตถาคต ซึ่งหมายถึงว่า สัตว์ทั้งหลาย คือ สภาวะเช่นนั้นมันต้องไปอย่างนั้น คำว่าพุทธรูปก็ตาม ตถาคตก็ตาม ล้วนบ่งบอกถึงแก่นสารทั้งหมดในชีวิตของพระองค์ท่าน นับตั้งแต่แรกกำเนิด และทั้งเป็นแก่นสารของสัตว์ทั้งหลายด้วย

การตรัสรู้ของพระพุทธรูปเจ้าเป็นการรู้ถึงแก่นสารทั้งหมดของสภาวะธรรม ไม่ขึ้นกับกาลเวลาเป็นที่รู้กันในหมู่ชาวพุทธว่าแก่นสารของสภาวะธรรมนั้นคือสุญญตา และว่าพุทธรูปคือสุญญตา ดังเช่นรหัสลับของพระสฤป ๗๒ องค์ บนชั้นสูงสุดของมณฑลสถานบรมพุทโธ (Barabudur) ที่เกาะชวา ล้วนบรรจุพุทธรูปประติมาไว้ภายในนั้นย่อมหมายความว่า แก่นสารของสภาวะธรรม ๗๒ นั้นล้วนเป็นพุทธรูปและพุทธรูปนั้นคือสุญญตา

ถ้าหากว่านายช่างประติมาจะต้องสร้างสรรค์งานศิลปะของเขาในระดับสูงสุดเช่นนี้แล้ว แน่แน่นอนว่า การเว้นเนื้อที่ว่างไว้แทนสัญลักษณ์สัญลักษณ์ตามคติสมัยต้นของพุทธศิลป์ ก็นับว่าเป็นสิ่งคมคายและลึกซึ้ง เป็นการผิดพลาดที่จะกล่าวว่าพุทธประวัติเช่นนี้ เป็นประวัติของความว่าง-สูญญตา เพราะว่าสูญญตานั่นไม่เนื่องกับกาละจึงไร้ประวัติอย่างสิ้นเชิง แต่ถ้าหากนายช่างต้องรวมคติทั้งหมด (เป็นบุคคลทางประวัติศาสตร์และทั้งเป็นตถาคต-สูญญตา) นายช่างควรใช้เรือนร่างสัดส่วนของมนุษย์ และกระทำให้เกิดสภาพกลมกลืนอย่างสูงส่ง จนสภาพความเป็นมนุษย์นั้น ลุถึงความสมบูรณ์ตามทางมโนคตินั้น ๆ ความกลมกลืนในทรวดทรงรูปลักษณะมนุษย์ถูกค้นพบว่าสิ่งนั้น ๆ อยู่เหนือมนุษย์ และตรงนี้เอง คือจุดสมบูรณ์ที่สุดของพัฒนาการทางด้านสุนทรีย์ในรูปพุทธประติมา

สื่ออารมณ์สุนทรีย์ผ่านทางพระพุทธรูปประติมาได้ลุถึงเอกภาพอันกลมกลืนของความหลุดพ้นและความงามในสมัยคุปตะ สักขีพยานอันนี้เห็นได้จากพระพุทธรูปที่สารนาถ พระปางปฐมเทศนา และทั้งพระปางอภัยมุทราพร้อมสมัยเดียวกัน เป็นสักขีพยานสื่อให้เราารู้ได้

ความพยายามของนายช่างในการใช้เรือนร่างมนุษย์ (ในฐานะที่พระพุทธรูปเจ้ามีพระกายเป็นมนุษย์) เป็นที่แสดงออกของมโนคติทางความงามอันสูงส่ง ทั้งกระทำให้เป็นเครื่องแสดงออกของสภาวะตถตาหรือพระตถาคต อันไม่เนื่องกับกาย และประวัติกายภาพนั้น นับว่ายิ่งใหญ่ ทั้งยังนำต้นคิดเชิงสัญลักษณ์สมัยต้น ๆ มาประสานกันในเรือนร่างมนุษย์ และกระทำให้เลอเลิศในทางกลมกลืนนั้น เราไม่ควรถือว่าเป็นการกบฏต่อ ๓ สมัยต้น (๓๐๐ B.C. - ๖๐๐ B.C.) เลย หากแต่เป็นการสานต่อจนประสบผลสำเร็จอย่างสูง

และไม่ควรจะลังเลที่จะกล่าวว่า โลกตะวันออกได้บรรลุถึงสุนทรีย์ภาพพิเศษสุดในพุทธประติมา บางทีความจริงข้อนี้อาจครอบคลุมไปถึงตะวันตกด้วย นั้นย่อมหมายความว่าโลกได้บรรลุถึงสุนทรีย์ภาพเชิงโลกุตระในพระพุทธรูปประติมาก็เป็นได้

เศียรพระพุทธรูปศิลปะแบบคันธาระ
ขุดพบที่หมู่บ้านแฮดแด ประเทศอัฟกานิสถาน

นิยายของกรใส่บาตร

ผศ.บุญวัฒนา บุญธรรม

กว่า ๑๐ ปีมาแล้วที่หญิงชราถือตะกร้าบรรจุอาหารเดินออกจากบ้านไปประมาณ ๔๐๐ เมตรเพื่อใส่บาตรในยามเช้าตรู่ เธอจะต้องตื่นประมาณตี ๓ ครึ่ง จัดการร่างกายตนเองแล้วทำอาหารเพื่อที่จะนำไปใส่บาตร บางวันเธอต้องต่อสู้กับความขี้เกียจ ไม่อยากลุกจากที่นอน

เมื่อเตรียมอาหารแล้วก็ตักใส่ถุงตามจำนวนที่คาดว่าจะมีพระมารับบาตร จากสถิติที่จำได้น้อยที่สุดคือ ๑ รูป มากที่สุดคือ ๒๗ รูป ทั้งนี้แล้วแต่ช่วงเวลา อาหารจะเปลี่ยนไปตามความสะดวกของผู้เตรียมและวัตถุดิบที่มี ถ้าเป็นอาหารชนิดที่มีองค์ประกอบมาก การตักอาหารจะเข้าใจเรื่องการสุมในวิสาขคติ ไม่มีทางที่จะตักอาหารได้เท่ากันเป๊ะทุกถุง แต่ประมาณว่าเท่ากัน นั่นเป็นการสุมครั้งที่ ๑ ส่วนการสุมครั้งที่ ๒ จะเกิดขึ้นตอนหยิบถุงอาหารจากตะกร้าแล้วหย่อนลงไปใส่บาตร โดยไม่มีการเลือกว่าถุงไหนของพระรูปใด

หลังจากปากเพียรออกมาใส่บาตรอย่างสม่ำเสมออยู่นานหลายเดือน ตามทฤษฎีการเลี้ยงหอยแมลงภู ถ้าปากเสาลักลงในทะเลไม่แน่น หอยจะไม่มาเกาะ เมื่อหญิงชราปากหลักยึดหัวหาดทุกวัน ก้อนใส่บาตรก็เริ่มขึ้น ขาจรเริ่มมารวมก้อน บางคนมาแบบผลุบ ๆ โผล่ ๆ และแล้วระหว่างรอพระมา การสนทนาก็เริ่มขึ้น ตั้งแต่เรื่องชาวบ้าน เหตุการณ์ปัจจุบัน ธรรมที่เกิดขึ้นตรงหน้า การเมืองและอาจจะลามปามไปถึงบุคคลที่สาม ซึ่งเป็นการไม่บังควร เพราะเป็นเรื่องอกุศล สิ่งที่ควรทำก่อนการใส่บาตรคือ การสมาทานศีล ๕ ซึ่งเป็นการยกระดับจากปุถุชนให้เป็นกัลยาณชน ในบางวันมีผู้มีอารมณ์ร่วมแต่ไม่มีเวลา เอาของมายื่นให้และบอกว่าฝากใส่บาตรให้ด้วย เหตุผลคือรีบค่ะ เออ...เนอะ...แต่จะทำทานยังไม่มีเวลาเลย เอาเถอะ แค่ตั้งใจอันเป็นกุศลก็ได้บุญแล้ว

ญาติโยมมักจะมีความคิดว่า อยากให้พระฉันอาหารในขณะที่ที่ยังร้อนอยู่ โดยไม่ทันคิดว่าบาตรพระมีลักษณะคล้ายเตาอบ คือเก็บทั้งอุณหภูมิและกลิ่นอาหาร โยมคนแรกใส่โจ๊กร้อน ๆ โยมคนต่อมาใส่ผลไม้ผิวบางหรือผักสด แน่نونว่าของ ๒ ชนิดเจอกัน ความร้อนจากอาหารนาบบนผักสด ผลคือ ผัก ผลไม้ตายนิ่งค่ะ ยิ่งอาหารเมืองสุดฮิตคือซ่าผัก เปิดถุงที่ไรได้กลิ่นไม่พึงประสงค์ทุกที โยมบางคนมีความเชื่อเรื่องการใส่น้ำทั้งขวดลงในบาตร จะด้วยเหตุผลอะไรก็แล้วแต่ ขอให้พิจารณาว่า พระภิกษุจะต้องถือขวดน้ำไปตลอดการบิณฑบาตร ไม่ใช่เรื่องสนุก พระบางรูปต้องเดินเป็นระยะทางไม่น้อยกว่า ๕ กม. ถ้าอยากถวายน้ำเอาไปที่วัดเลยดีกว่าไหมคะ บางคนมีความเชื่อเรื่องต้องใส่อาหารที่บรรพบุรุษชอบ ผู้ล่วงลับไม่ต้องการอาหารค่ะ ท่านต้องการแต่บุญและกุศล ผู้ที่ต้องการอาหารคือสิ่งมีชีวิตเท่านั้น

การใส่อาหารลงในบาตรต้องทำด้วยกิริยาที่นอบน้อม และสมควรที่จะให้พระยืนอยู่ในตำแหน่งที่สูงกว่าตน ดังนั้น จึงเป็นที่มาของการถอดรองเท้าใส่บาตร โยมบางคนไม่รู้เหตุผล เลยถอดรองเท้าแล้วยืนเหยียบบนรองเท้าอีกที อย่างไรก็ตามก็ดีพุทธศาสนาเป็นเรื่องของปัญญา ถ้าพระยืนในพื้นที่ที่มีตำแหน่งที่สูงกว่าโยมแล้ว การถอดรองเท้าก็ไม่จำเป็น อีกทั้งผู้ที่อยู่ในเครื่องแบบของหน่วยงานก็ไม่ต้องถอดรองเท้า เช่นเกี่ยวกับการหยาดน้ำ หรือการกรวดน้ำ สำหรับคนที่มึนจิตแข็งแรง สามารถรวมจิตได้ด้วยตนเองก็ไม่จำเป็นต้องใช้น้ำเป็นสื่อ สำหรับผู้ใช้น้ำเป็นสื่อแล้วเมื่อกรวดน้ำเสร็จก็ต้องนำน้ำนั้นไปเทลงบนพื้นดิน เพื่อให้แม่พระธรณีเป็นพยาน ไม่ใช่เอาไปรดต้นไม้หรือเอาไปสาดโครมตรงไหนก็ได้ เรื่องการให้แม่พระธรณีเป็นพยานเกิดขึ้นในตอนก่อนที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้

เมื่อจะสละอาหารลงในบาตรพระ บางคนพรรณาถึงรสชาติหรือที่ไปที่มาของอาหารให้พระฟัง ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ ไม่ต้องตามไปดูว่าพระจะฉันอาหารที่เราถวายหรือไม่ บางคนถึงกับออกอาการถึงความน้อยใจที่พระไม่ تذักของเราสักคำ ตักสักคำให้เราชื่นใจหน่อยก็ไม่ได้ ทันทีที่เราถวายอาหารแล้ว บุญสำเร็จแล้ว อาหารเป็นของพระแล้ว ท่านมีสิทธิ์ที่จะพิจารณาอย่างไรก็ได้ ถ้าโยมยังไม่ยอมตัดความกังวล แสดงว่ายังห่วงในอาหารนั้นอยู่ บางคนเดินมาเจอพระภิกษุเห็นคนอื่นกำลังใส่บาตร มีอารมณ์ร่วมแต่ไม่ได้เตรียมของมา จึงควักเงินในกระเป๋าใส่บาตร สมเด็จพระสังฆราชได้รับสั่งตรัสห้ามไม่ให้โยมเอาเงินใส่บาตร เพราะพระมาบิณฑบาตเพื่อขออาหาร ไม่ได้มาขอเงิน การเอาเงินใส่บาตรอาจเป็นการกระตุ้นความโลภของพระ ถ้าต้องการถวายเงิน ขอให้ไปที่วัด บางคนหลังจากใส่บาตรแล้วแทนที่จะอุทิศบุญให้ปู่ที่ล่วงลับ กลับขอให้ตนเองร่ำรวย มีโชคมีลาภ ตกลงจะใส่บาตรเพื่อละความโลภหรือจะกระตุ้นต่อมความโลภให้มากยิ่งขึ้นกันแน่

องค์ธรรมที่ได้จากการใส่บาตรในแต่ละวันแตกต่างกันไป ถ้าใส่บาตรเพราะอยากได้บุญ ก็ผิดวัตถุประสงค์ เพราะการใส่บาตร คือการทำทาน ละความโลภ และในความเป็นจริง บุญก็ได้ตั้งแต่ตอน ตั้งใจที่จะทำแล้ว ขณะทำ และหลังทำก็ได้บุญเช่นกัน ถ้าสังเกตดี ๆ ใส่บาตรเสร็จท่านจะรู้สึกว่างจิตใจ เบาสบาย นั่นคือบุญ ถ้ามองลึกลง ไปอีกนิดจะเห็นไตรลักษณ์ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ในขณะที่รอพระ บางคนรอจะใส่บาตรเฉพาะพระที่ตนรู้จัก ถ้าเจอจงพระ นั้นไม่ถือว่าเป็นสังฆทาน การเตรียมอาหารในแต่ละวัน ต้องมีการวางแผน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของโยม ถ้าพระที่เดินบิณฑบาตเป็นพระ ประจำมาตรงเวลา อาหารก็จะพอดี อย่างไรก็ดี ความไม่แน่นอน คือ ความแน่นอน บางวันมีพระอาคันตุกะมาก่อนพระประจำ ท่านก็จะเข้าใจภาสิตที่ว่า An early bird can catch worm.

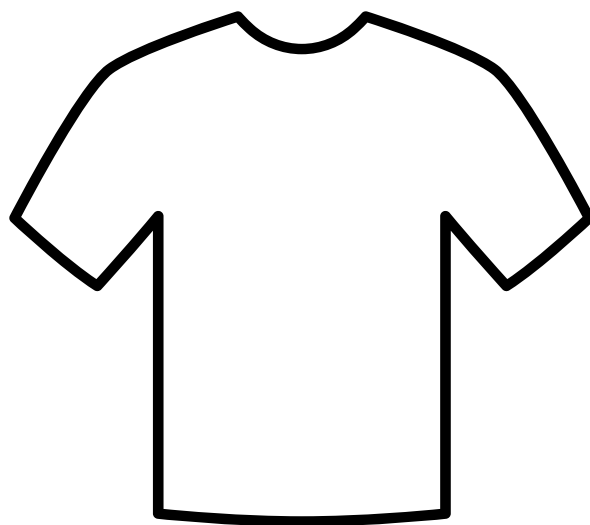
สิ่งที่พระปฏิบัติต่อโยมก็เป็นการให้อุทิศ กล่าวคือพระ เดินด้วยความสงบเรียบร้อย งดงาม ใบหน้าแผ่กระแสความเมตตา นำเลื่อมใส พระบางรูปก็ตอบปัญหาทางธรรมในเรื่องที่โยมถาม มีพระรูปหนึ่งให้ข้อคิดว่า เรือลำใหญ่ลอยอยู่ในทะเล น้ำในทะเล มากมายทำให้เรือล่มไม่ได้ รอยรั่วที่ตัวเรือต่างหากจะทำให้น้ำเข้าไปในเรือจนเรือล่ม

เราลองพิจารณาดูสิว่า การใส่บาตรได้อะไร คำตอบง่ายที่สุด คือ ได้ฝึกความเพียรที่ทำอย่างสม่ำเสมอ ได้ฝึกความอดทนที่จะต้อง ยืนคอย ถ้าเอาเรื่องบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ มาจับ ก็น่าจะได้ตั้ง ๙ ข้อ คือ ทานมัย, สีลมัย, ภาวนามัย, อปจายนมัย, เวยยาวัจจมัย, ปัตติทานมัย, ปัตตานุโมทนามัย, ฐัมมัสสนมัย, ทิฏฐุชุกัมม

นอกจากบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ แล้ว การเดินในเวลาเช้าเป็นการ ออกกำลังกาย ถ้าเดินแบบเจริญสติไปด้วยจะเป็นการฝึกสติพื้นฐาน ๔ ไปด้วยในตัวเอง จะเห็นได้ว่าในเช้าที่ท่านออกมาใส่บาตร ท่านได้ ทำทาน รักษาศีล และภาวนา ครบทั้ง ๓ ประการ การใส่บาตรควร ทำอย่างสม่ำเสมอ ไม่ควรทำเพียงไม่กี่ครั้งแล้วหยุด เพราะในทาง พุทธศาสนา ปริมาณไม่สำคัญเท่าความถี่.

เสื่อขาว

หนานเอ

ช่วงนี้ก็มีหลากหลายเรื่องวุ่นวายในสังคมนะครับ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการก่อโกงกัน ดูวุ่นวายไปหมด และยังมีสื่อหลากหลาย การนำเสนอข่าวก็เข้ามาทุกทิศทุกทาง บางครั้งเรื่องเดียวเรื่องเดิมนี่ก็ค่อยขยายความซ้ำๆ จนเราที่ไม่รู้ใครถูกใครผิด แต่ฟังสื่อตัดสินไปแล้วก็คล้อยตามไป ด้วยความที่ฟังบ่อย ดูบ่อย มันก็ดูไม่ค่อยมีประโยชน์อะไรนะครับ เรื่องพวกนี้แค่รู้กลโกงหรือวิธีการก็พอแล้ว ที่เหลือกลับมาดูตัวเองดีกว่า ได้ประโยชน์กว่าครับ

เคยมีคนบอกว่าผู้รู้คุยกับผู้รู้ อันนี้น่าฟังนะครับ น่าจะเป็นประโยชน์มาก ผู้รู้คุยกับผู้ไม่รู้ เราอาจจะได้ผู้รู้เพิ่มมาอีกหนึ่งคน แต่ผู้ไม่รู้คุยกับผู้ไม่รู้ มันไม่มีประโยชน์อะไรเลย ก็เช่นกัน ดูข่าว ฟังข่าว วิจารณ์ข่าว หรือแม้แต่เรื่องอื่นๆในสังคมที่โรงเรียน ที่ทำงาน ถามตัวเองก่อนว่าใครคือผู้มีความรู้เรื่องนั้นจริง ๆ ถ้าไม่มี ก็อย่าไปเสียเวลาเลยครับ กลับมาสนใจเรื่องที่ควรสนใจดีกว่า เช่น ร่างกายรู้ใจ สังเกตจิตสังเกตใจตนเอง มีประโยชน์กว่าไปสนใจสิ่งภายนอกเยอะแยะเลย

ถ้าเรื่องของตัวเองก็มีเรื่องมาเล่าครับ เนื่องจากผมต้องซื้อเสื่อใหม่ ที่เปลี่ยนใหม่เพราะอะไร ขนาดหรืออะไรไม่ขอบอกนะครับ ไม่เกี่ยวกับกรรมะครับ เดี่ยวโดนดู ที่นี้ผมก็คิดว่าเลือกเสื่อสีขาวทั้งหมดดีกว่า ดูสว่าง ๆ ใส่ง่าย ไม่ต้องคิดมาก ก็ซื้อสีขาวมาหลายตัวเลยครับ กำลังจะเกี่ยวกับกรรมะแล้วครับ พอใส่เสื่อขาวนี้ผมสังเกตจิต

สังเกตใจตัวเอง มันดูมีความระมัดระวังมากขึ้นพอสมควรเลยครับ ที่เห็นชัดตอนแรกเลยคือตอนที่กินก๋วยเตี๋ยวนี้แหละครับ ต้องออกตัวก่อนนะครับว่าปกติผมก็ไม่ได้กินมูมมามอะไรนะครับ แต่อาจจะมึนบ้างจังหวะที่ไม่ระวังทำให้น้ำแกงหรืออะไรสักอย่างในซามก๋วยเตี๋ยวกระโดดมาอยู่บนเสื้อ ที่นี้เวลาใส่เสื้อขาว ถ้ามันเลอะนี่ลำบากครับ ผมสังเกตใจตัวเองเลยว่ามันบีบเข้ามา มีความระมัดระวังในการกินมากขึ้น ค่อย ๆ คีบค่อย ๆ เอาเข้าปาก มันเป็นไปเองครับ สัญชาติญาณกลัวคนที่บ้านต่อว่าเวลาเสื้อขาวเลอะ ใจมันก็ระวังของมันเองครับ หรือแม้แต่เวลาหยิบจับอะไร ก็ระวังไม่เอามือมาโดนเสื้อครับ เหมือนชีวิตจะดูลำบากขึ้นนะครับ แต่ถ้ามองแล้วก็ประโยชน์อยู่เหมือนกัน อย่างแรกก็คือกริยาที่แสดงออกมันก็ดูระมัดระวังเรียบร้อยขึ้น อย่างที่สองที่สำคัญก็คือได้สังเกตใจตัวเอง แต่อันนี้บอกแบบเท่ ๆ เนย ๆ นะครับ มันได้ไม่นานหรอกครับ เดี่ยวมันก็ชิน แค่ช่วงนี้นั้นแปลกมันใหม่เลยมีเรื่องมาเล่าสู่กันฟังเท่านั้นเอง

แล้วผมก็ไม่ได้จะมาบอกให้ทุกคนมาใส่เสื้อขาวเพื่อจะได้ปฏิบัติธรรมอะไรนะครับ ใส่อะไรก็ใส่ไปเถอะครับ อันนี้มันเกิดจากเสื้อแค่ส่วนเล็ก ๆ แต่หลัก ๆ มันเกิดจากการที่เราปฏิบัติตามคำสอนของครูบาอาจารย์ที่ท่านเมตตาสอนไว้ว่า “มีสติรู้กายรู้ใจ (รู้รูป รู้นาม) ตามความเป็นจริงด้วยจิตที่ตั้งมั่นและเป็นกลาง” และรวมถึงการปฏิบัติในรูปแบบให้จิตใจมีเร็วมีแรงนี้แหละครับ พอเวลามีอะไรเปลี่ยนแปลง มันจะสังเกตเห็นได้ครับ และก็ไม่ได้บอกนะครับว่า การที่สังเกตใจเวลามันระมัดระวังตอนใส่เสื้อสีขาวมันจะดีเลิศประเสริฐกว่าใคร มันก็แค่การรู้ในชีวิตประจำวันที่เราเอาเล่าสู่กันฟังเท่านั้นแหละครับ อยากจะให้เห็นว่าการปฏิบัติธรรมไม่ใช่เรื่องไกลตัวหรืออะไรอย่างไร เรื่องง่าย ๆ ที่เราพบเจอนี้แหละครับ เวลาโกรธ โมโห หรือหงุดหงิด ถ้าสติมันทันนี่แหละครับ มันดีใจมากเลย ดีใจที่มีสติรู้ทันแต่มาตกม้าตายตรงที่ไม่รู้ทันว่ากำลังดีใจนี้แหละครับ มันสนุกแบบนี้แหละครับ การปฏิบัติธรรม เราได้ดูกาย ดูใจของเราไป ได้ดูตามความเป็นจริงในปัจจุบัน เราปฏิบัติไปก็ชักไม่แน่ใจว่าไอ้ที่รู้อยู่นั้นมันตามเป็นจริงในปัจจุบันหรือยัง และมันตกลงตรงที่ว่าคำตอบก็คือไม่ใช่แน่นอน เพราะเราสงสัยแล้วไม่รู้ว่ากำลังสงสัยนี้แหละครับ มันสนุกแบบนี้แบบนี้แหละ

จะว่าไปก็เหมือนเราสนุกของเราเองคนเดียวนะครับ คนอื่นอาจจะไม่สนุกแบบเราก็ได้ เขาอาจจะงงว่ามันเป็นบ้าอะไรของมัน ก็ไม่เป็นไรครับ ไว้เขามีโอกาสวันหนึ่งเขาก็จะสนใจธรรมะเอง แล้วจะเข้าใจความสนุกของเราเอง บางครั้งที่มันไล่ดูความรู้สึกเนีย ก็รู้แหละครับว่ามันผิด แต่กว่าจะรู้ว่าผิดนี้ก็หลงอยู่นานเหมือนกัน รู้ไหมครับว่าผิดอย่างไร มันมันวแต่ไปไล่ดูอยู่ยาก รู้ว่าเป็นปัจจุบันไหม แต่มันลืมนึกว่ามันขับเคลื่อนด้วยความอยากอยู่นั่นเองครับ เหมือนตอนเล่นเกมแข่งรถแล้วอยากจะเป็นที่หนึ่ง สนใจแต่คู่แข่งที่อยู่ตรงหน้าไม่ได้ดูตัวเองนั่นแหละครับ อันนี้มาเล่าเปรียบเทียบกับการเล่นเกมให้เห็นภาพนะครับ เผอิญว่า ช่วงนี้มีเล่นเกมกับลูกบ้าง ก็ดูความรู้สึกไปด้วย แต่จริง ๆ ให้เลือกได้ก็อย่าเล่นเลยครับ มันดูไม่ได้จริงหรอก มันหลง มันจม มันแช่ เอาเป็นว่าในทางปฏิบัติธรรม การเล่นเกมไม่ได้มีประโยชน์อะไรนัก แต่เนื่องจากเราอยู่กับลูกก็ทำกิจกรรมกับเขาบ้างครับ ว่างค่อย ๆ ทะล่อมชวนเขามาตุ๊กตา ตุ๊กตาบ้าง

อย่าลืมนึกอีกเรื่องคือเรื่องศีลนะครับ เราต้องรักษาศีล เพิ่งไปทำบุญมา พระท่านก็บอกว่า ศีลทำให้เป็นสุข ศีลทำให้มีทรัพย์ ศีลเป็นเหตุแห่งนิพพาน แต่ทุกวันนี้ในสังคมเต็มไปด้วยคนที่พร้อมจะฉีกศีลทิ้ง เพื่อประโยชน์ที่หลอกล่อกันต่อหน้าต่อตา เพื่อความสุขสบายที่คิดเอาเองว่าดี ว่าสบาย ทำอย่างไรได้ครับ ไปสอนเขาไปบอกเขา เขาก็ไม่ฟัง แล้วธรรมะก็ไม่จำเป็นต้องไปเร่บอกให้ใครเขามาสนใจเสียด้วย เราก็ได้แต่ดูตัวเอง ดูใจตัวเองนี่แหละครับ รักษาศีล ปฏิบัติในรูปแบบ ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ไม่ได้ยากเย็นอะไร แต่พอถึงจุดหนึ่งมันมีความพอใจ มีความสนุก มันมีฉันทะที่จะดูของมันเองครับ อันนี้ก็เล่าเท่า ๆ อีกแล้ว มันเป็นอยู่ไม่นานเดี๋ยวมันก็เสื่อมครับ ตอนเสื่อมไม่ได้เล่าครับ อายุเหมือนกัน เล่าตอนดี ๆ แล้วก่อนกัน ไว้ช่วงไหนไม่มีเรื่องจะเขียน ค่อยเอาตอนเสื่อม ๆ มาเล่าให้ยายหน้าตัวเองสนุก ๆ แล้วกันครับ แต่อยากจะบอกว่ามันมีดีก็มีเสื่อม แต่จะดี จะเสื่อมยังไงก็ไม่ถอย ปฏิบัติของเราไปนั่นแหละครับ แค่นี้เสียสละก็จะมีเรื่องจิต เรื่องใจมาเล่าได้ แล้วในชีวิตประจำวันมีอีกหลายเรื่องเลยครับ แต่มาฟังของผมก็ไม่ได้ประโยชน์อะไรครับ คนไม่รู้คนไม่รู้มาคุยกัน ฟังกันเปล่า ๆ สู้เอาเวลาไปดูจิต ดูใจของตัวเองดีกว่า วันหนึ่งเป็นผู้รู้ขึ้นมา เวลามาคูยกกันจะได้เป็นประโยชน์บ้างครับ

ใบสมัครสมาชิกธรรมสาส์นชาวพุทธ
โดย คณะพุทธนิคม เชียงใหม่

ข้อมูลผู้สมัครสมาชิก () สมัครสมาชิกใหม่ () ต่ออายุสมาชิก
ข้าพเจ้าชื่อ.....นามสกุล.....เพศ () ชาย () หญิง () ไม่ระบุ
ที่อยู่ในการจัดส่ง เลขที่.....หมู่.....ตำบล/ถนน.....อำเภอ/เขต.....
จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....อีเมล.....
โทรศัพท์

() เพื่อถวายเป็นมิตรา (ส่งให้กับโรงเรียน/ห้องสมุด/เรือนจำ ฯลฯ)
โดยกรุณาส่งไปที่.....เลขที่.....หมู่.....ถนน.....
ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์

มีความประสงค์ขอรับเป็นสมาชิกธรรมสาส์น “ชาวพุทธ” ประเภท
() 1 ปี () 2 ปี () (ระบุ) ปี
(อัตราค่าบำรุง ปีละ 150 บาท ต่างประเทศปีละ 250 บาท)
โดยเริ่มตั้งแต่วันที่...../ ฉบับที่ (ธรรมสาส์นชาวพุทธจัดพิมพ์ 4 เล่มต่อ 1 ปี)

วิธีการชำระ

พร้อมกันนี้ได้ชำระเงินจำนวน.....โดย

- () ธนาคารดี หรือเช็คไปรษณีย์ สั่งจ่าย ป.ท. มช. เชียงใหม่
- () โอนเงินเข้าบัญชี น.ส.เพ็ญฉาย สิโรตธ ธนาคารกรุงไทย สาขานนทบุรี
บัญชีออมทรัพย์ เลขที่บัญชี 521-0-02148-3

กรุณาส่งหลักฐานการโอนเงิน พร้อมใบสมัครสมาชิกได้ตามช่องทางดังนี้

- น.ส.เพ็ญฉาย สิโรตธ (ผู้จัดการธรรมสาส์นชาวพุทธ)
วัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม ถ.สุเทพ ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
- โทรศัพท์ : 094-491-8978, 084-611-1563, 082-191-3626
- อีเมล : buddhanikomcm@gmail.com, chao_buddha@hotmail.com
- www.watumong.info

สมัครสมาชิกธรรมสาส์นชาวพุทธ

รมณยานิ อรณฺญานิ
วितฺตาคา รมสฺสํนฺตํ

ยตฺถ น รมตี ชโน
น เต กามคฺวสโน

ปาอรัญญอันรมณียํ ที่คนไม่ขึ้นชมยินดี
เป็นที่ซึ่งท่านผู้บาราศราคะจะรื่นรมย์
สมที่ท่านไม่เป็นผู้ที่เยวหาการาม

ขุ.ธ. ๒๕/๑๗/๒๘

